

ŽIVOT

KULTURNÉ – SOCIÁLNI ČASOPIS

DUBEN – APRÍL – KWIECIEŃ – Nr 4 1966 – CENA 1 ZŁ

Nova priehrada na Dunajci podstatne ovplyvní a zmení prírodu celého okolia. Dolu uverejňujeme fotografiu, ktorá o niekoľko ro-

kov bude „historickou“. Je na nej zachytená krajinka, ktorú zaplaví voda budúceho „podhalanského mora“ a je zakreslené miesto, kde

bude vystavená mohutná priehrada. Podrobnosti čítajte na str. č. 6.

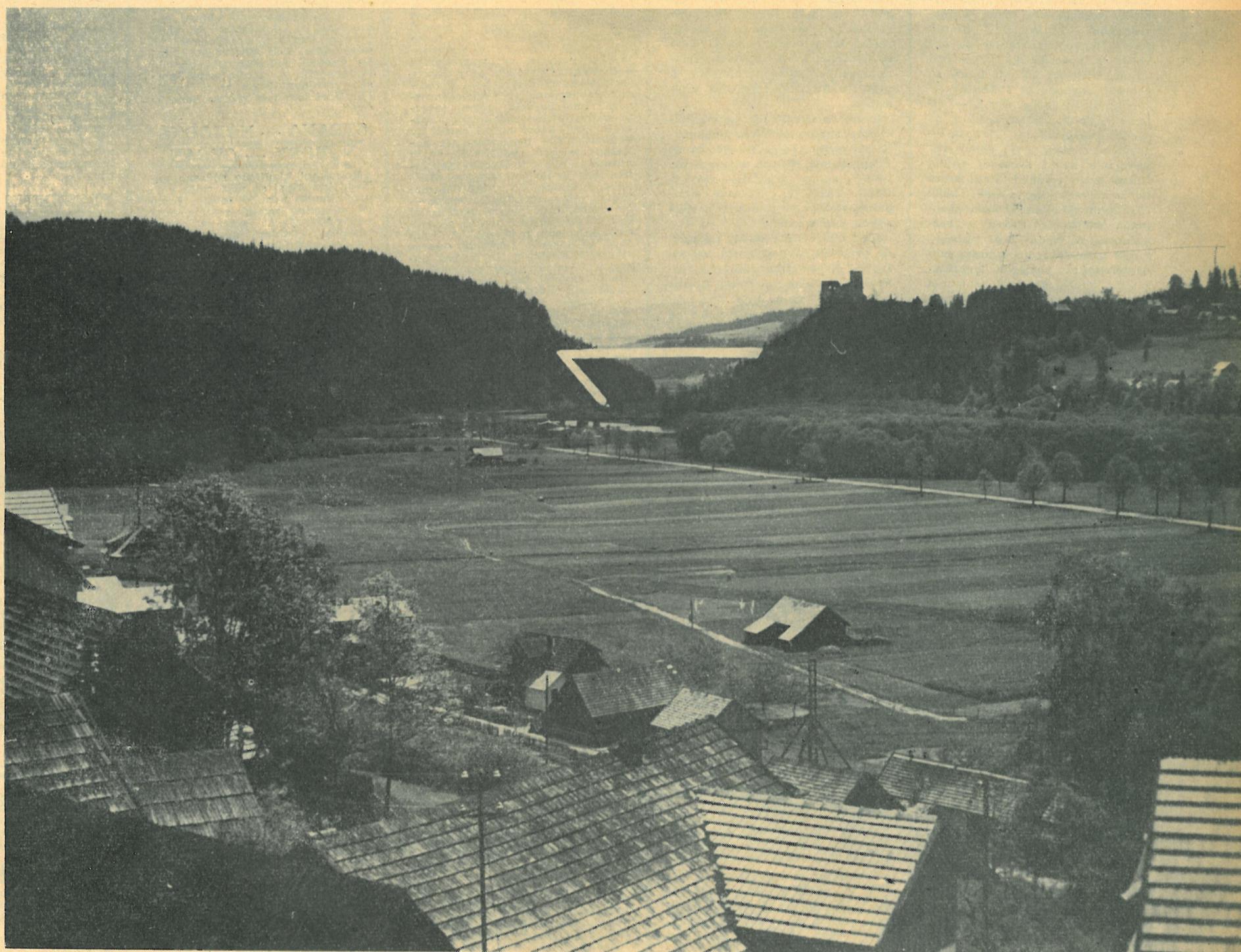

Foto: inž. J. Łaniewski

**PRÍJEMNÉ
VEL’KONOČNÉ
SVIATKY
A VESELÚ
POLIEVAČKU
VŠETKÝM
ČITATELOM**
PRAJE
ÚV ČsKS
A REDAKCIA

S veľkonočnými tradíciami sú spojené rôzne obrady začínajúce už na Kvetnu nedele. Medzi nimi stará tradícia palmových vetylček a udierania nimi stretnuvších osôb. Podľa ľudových zvykov malo to zaistíť zdanie a priniesť dobročinne následky, ktoré pripisovali ešte za pohanských čias duchovi stromov.

Z tých istých prameňov pochádza tiež zvyk gaika-maika, spojený s vyrubovaním stromu v lese, ktorý pristrojený stavali uprostred dediny a vetylčkami ozbovali domy. Skupinky chlapcov so sviežymi vrbovými prútmi, spievajúc májove pesničky, ktoré boli prosbou o dobré počasie a bohatú úrodu — chodili po všetkých domoch, prajúc, aby každé gázdovstvo malo dostatok dobročinných darov zeme a neba. Jeden z chlapcov nosil kôš, do ktorého zbierali dary. V iných oblastiach namiesto pristrojeného stromku, vozili na voziku živého kohúta, čo malo tiež byť symbolom príchodu jari a úrody.

Veselá pondelková polievačka, je smiešným zvykom zodpovedajúcim udieraniu vrbovými prútmi s kočkami. „Pustte nás do izby, ideme polievať“, spievali chlapci klopúč na dvere domov, a keď im otvorili nasledovalo polievanie prítomných. Keď už zaželali gázdom, polievačka končila prihovorom o dary alebo pohostenie. Tento zvyk mal voľakedy obradný charakter, spojený s vierou v očisťujúcu moc jarnej vody, nahradenej neškor svätenou vodou.

V domoch oslavujú sa tieto dva dni sviatkov za bohatšie ako inokedy prestretými stolmi, a medzi svi-

točnými jedlami základným sú na tvrdo uvarené vajíčka, farebne maľované. Pri vzájomných sviačených blahoželaniach plnia úlohu štedrovečernej oblatky, ale súčasne slúžia zábave.

V symbolike a bájkach tento vtáci produkt odohral dôležitú úlohu a má svoj rodokmeň oveľa starší ako tradície cirkevného sviatku. Nachádzame ho v egyptskej symbolike ako obej skladanú bohyňu plodnosti — Bas-tet, v gréckej mitológii, v rozprávkach o dobrodružstvach trúfalcov, ktorí hľadali zlaté rúno, vo východných poviedkach, v ľudových poverach. Pozname vajíčko ako rituálnu stravu zo vzdialencov čias rímskeho cisárstva.

Nemenej stará je krakovská ľudová slávnosť — „Rękawka“, keď v slavenom voľakedy tretiom dni veľkonočných sviatok pod kopcom Krakusa, hádzali do davu chudobnej mládeže jedlo, a predovšetkým kraslice. Ten-to zvyk je jedným z najstarších, popri panyhyde na prahu poľských dejín a bol spojený s jarnými oslavami pamiatky zosnulých. V Grécku, Rumunsku a Juhoslávii, podnes je zaužívaný starý symbolický obrad kladenia a jedenia farebných vajíčok na cintorinoch, ako uctievanie zomrelých. Vajíčkam vďačíme aj bohatú literatúru, početné poviedky a novely, satirické poviedky a dokonca film, ktorý vznikol na základe knihy Vajce a ja.

Keď budeme v sviatočnej náladě jesť vajíčka, je hodno si pripomenúť, že i v tom, ako v mnohých iných prípadoch pokračujeme v zvykoch starších, ako si to sami uvedomujeme.

DVATSIATY TRETI

Ako sme už informovali, 29. marca bol zahájeny dvadsiaty tretí sjazd KSSS. Už dňo pred začiatkom zasadnutia vyvolával živý záujem svetovej verejnej mienky. Predsa nemôže byť inak. Uznesenia sjazdu majú životný význam nielen pre Sovietsky sváz, ale vplývajú tiež na rozvoj medzinárodnej situácie, nachadzajú odzrkadlenie v svetovom robotníckom a komunistickom hnutí. Vytýčujú úlohy v oblasti hospodárskych stykov s cudzinou; Rozvíjanie ekonomickej spolupráce so socialistickými krajinami a hospodárske styky s rozvojovými krajinami; určujú smery rozvoja zahraničného obchodu s hospodársko vyspelými kapitalistickými štátmi, ktoré sú ochotne obchodovali s SSSR.

— Najaktuálnejšia úloha — čítame v návrhu smerníc, ktoré sú predmetom sjazdovej diskusie — spočíva v tom, aby nedopustiť vyvolanie novej svetovej vojny. Práve preto splnenie úloh, ktoré sú ustanovené na sjazde, bude dôležitým vkladom do veci upevnenia svetového miera a bezpečnosti a bude mať kladný vplyv na prehľbenie v praxi medzinárodných pomerov leninských zásady mieroveho spolunažívania štátov s rôznymi zriadeniami.

V období predchadzajúcim sjazd bola ukončená realizácia 7-ročného plánu, SSSR značne poskoril v hospodárskej a kultúrnej výstavbe, v rozvoji vedy a techniky. Stúpol ekonomický potenciál a obranyschopnosť krajiny, ako aj vplyv realizovanej SSSR mierovej politiky na riešenie dôležitých medzinárodných problémov. Sovietsky sváz zaujíma popredné pozície vo výskume kozmického priestoru, jadernej fyziky a v mnohých iných základných oblastiach vedy a techniky. Rozvinul sa najmä tie priemyselné odvetvia, ktoré zastavujú technický pokrok a zvýšenie efektivity národnnej produkcie. Zlepšili sa existenčné podmienky obyvateľov SSSR. Základný verejný nehnuteľný majetok bol skoro zdvojnásobený, národný dôchodok určený na konzumpciu a na investície bol minulý rok o 53 percenta vyšší, ako roku 1958. Toto zaistilo vzrast reálnych prijímov obyvateľstva a zvýšenie zárobkov robotníkov a iných zamestnancov. Boli likvidované, po prípade znížené dane z prijímov, značnej časti pracujúcich. Boli zavedené dôchody pre kolchozníkov, ako aj zvýšenie najnižšie dôchody celej rady dôchodcov. Výplaty a úlavy získané obyvateľmi z verejných fondov stúpli o 74 percenta. Bolo predané obyvateľstvu o 60 pere. viac tovarov. V priebehu tých 7 rokov boli vybudované asi 18,5 mil. nové byty t.z. skoro takto, ako bolo vybudovaných cez všetky uplynulé roky sovietskej vlády.

Poľnohospodárstvo dosiahlo tiež značne úspechy, predsa však nestalo za priemyslom. Mimoriadne ľahký bol pre sovietske poľnohospodárstvo minulý rok. Po chladnej oneskorennej jari prišlo súche leto vo veľkých oblastiach pestovania obilia. Cititeľný nedostatok vody postihol tiež územie Strednej Ázie, najdôležitejšieho výrobcu bavlny. Je jasne, že zber bol za týchto podmienok nižší ako plánovaný, takže vláda bola nútená nakúpiť miliardy ton obilia v cudzine. Z druhej strany veľké oblasti ornej pôdy majú nadmerne množstvo vody. Preto aj navodňovanie i meliorácie patria k najdôležitejším úloham kladeným v smerniciach novej pätročnice.

Upevňuje sa tiež materiálno-technická základňa kolchozov a sovchozov. Minuloročné investície štátu a kolchozov boli uzavreté sumou 11 miliard rublov a priemysel dodal poľnohospodárstvu 240 tisíc traktorov i stovky tisíc poľnohospodárskych strojov, dodávky umelých hnojív stúpli o 23 pere.

Dôležitosť úlohu pre zlepšenie situácie v rolnictve odohrávajú prostredky upevnenia hospodárstva kolchozov a sovchozov schválené na marcovom (1965)

plene ÚV KSSS. Boli vtedy prevedené významné zmeny v agrárnej politike sovietskeho štátu, čo spôsobilo skoncovanie s administratívnymi metódami. Hlavná tarcha bola prenesená na ekonomickej podnete, na zainteresovanie kolchozníkov a zamestnancov sovchozov pracovnými výsledkami.

Smernice pre nový rozvoj národnohospodárstva SSSR pre roky 1966-70, ktoré vytýčili XXIII. sjazd predvídajú ročný rast poľnohospodárskej výroby o 25 perec. v porovnaní s priemernou úrovňou tejto produkcie v uplynulých rokoch, z čoho produkcie obilia o 30 perec. Asi dvojnásobne budú zvýšené štátne investície v poľnohospodárstve, najmä budú zvýšené dodávky umelých hnojív (55. mln. ton. r. 1970), investície na mechanizáciu, melioráciu, intezifikáciu chovu. Toto sú činitelia, ktorí vo veľkej miere určia rozvoj rolnictva a priblížia ho tempu rozvoja priemyslu.

Každý sjazd KSSS je odzrkadlením svojho obdobia. Poukazuje na všetko, čo je úzové, čo sa v uplynulom období udialo a ustanuje smery ďalšieho rozvoja SSSR. Také je i súčasné zasadanie strany 12 miliónov sovietskych komunistov.

Ked čitateľte tieto slová, na siedade prebieha živá diskusia, schvávané sú dôležité uznesenia, ku ktorým sa ešte vrátime. Vznika obrovský zoznam úloh pre najbližšiu päťročnicu, poukazujúci na ich mierový charakter: Ustanuje zvýšenie národného dôchodu o 38-41 percent a zaistenie rastu reálnych prijímov v prepočítaní na jedného obyvateľa o asi 1,3 krát. Zvýšenie miezd robotníkov i zamestnancov, ako aj prijímov kolchozníkov, vyrovnanie životnej úrovne mesta a dediny. Ďalej pozdvihnutie úrovne osvety a kultúrno-tehnickej úrovne národov Sov. svazu, zaistenie využitia pracovných rezérv calej krajiny, všeobecný rozvoj všetkých svízových republík.

DOPIS EPISKOPÁTU A ODPOVĚD' PŘEDSEDY VLÁDY

Byl uveľvádzaný dopis episkopátu předsedovi Rady ministrů a jeho odpověď.

Dopis, adresovaný „Vážený pan Józef Cyrankiewicz, předseda vlády PLR“ a podepsaný sekretářem episkopátu biskupem Choromańskym polemizuje se stanoviskem, jež vyjadřovalo komunické URM, informující, proč nebyl kardinál Wyszyński vydán pas k cestě do Říma. Dopis biskupa Choromańskiego se snaží obhájit známé „provolání“ 36 polských biskupů k biskupům německým a také dokázat, že němečtí biskupové ve své odpovědi na toto „provolání“ zaujali z polského hlediska kladný postoj.

Charakter této polemiky a obajoboy chvíli až uvádí do rozpaků. S údilem čteme dlouhé, scholastické vývody o významu, kež prý mělo jedno vynechané slovo „a tam“ v textu, ktoré bylo uvedené v časopise Forum (v textu, ktorý bol podkladaný pro URM a také v brožúre vydané ve stotisícovém nákladu) toto pochybné slovo „tam“ vystupuje. Údaj budi argument, že slova „mnoho strašného zažil polský národ na Němcu také ve jméně německého národa“ obsažené v dopise episkopátu německého, bychom měli považovat za něco neobvykly positivně, „důležité ve statním zájmu“. Máme snad být nadšení tím, že němečtí biskupové skoupý slovy dnes milostivej přiznávají to, co celý svět ví už o de?

Dopis ministarského předsedy uvádí, že odpověd na argumentaci, že západonemecký tisk nesprávně interpretoval významné „provolání“, a to je vlastně celé toto neporozumení — to, že ani německý episkopát, ani polská církevní hierarchie tuto interpretaci neuvedly na správnu míru. Naopak, kardinál Wyszyński a jiní zástupci episkopátu očerňují polský tisk za jeho názor na „provolání“.

Uvádime niekoľko vět z dopisu předsedy vlády:

„Od hierarchie církevní nie víc nechceme, než lojalitu vůči lidovému Poľsku, dodržování ústavy a zakona PLR. Většina biskupů zastává toto hledisko...“

„Ve své praktické působnosti časť církevní hierarchie v čele s kardinálem Wyszyńskym překročila rámcem ústavy časť určené pro církev. Porušila dohodu uzavřenou mezi státem a církví, začala boj proti vládě lidového Poľska, proti jejímu spoletenskemu zřízení... Tato časť hierarchie nemůže počítat, při takovém jednání s tolerancí státu a veřejného mínění...“

NOVÉ VYSVETLENIE

V Trybune Ludu zo dňa 17. m.m. bol s nevelkým skratkami uverejnený pastierský list poľského episkopátu adresovaný „Duchovným pastierom a veriacím“, ktorý vysvetluje zmysel jednotlivých formulácií použitých v posolstve nemeckým biskupom, ako aj komentár k tomuto textu s titulkom Nové vysvetlenie.

Pastierský list, ktorý bol prečítaný v kostoloch dňa 6. marca, po úvode navázujúcim k záležitostiam II. vatikánskeho koncilu, začína pochvalou následkov posolstva biskupov, potom podrobne analýzuje tri záležitosti, ktoré poľská verejnosť prínešie odsumovala: Pomer poľských biskupov k otázke hraníc, odpoved na otázku v mene koho biskupi vystupovali ako aj problém odpustenia a prosby o prepáčenie. Vo všetkých týchto záležitostach episkopát podáva nové vysvetlenia, ako — podľa nich — mali by veriaci pochopit úmysly biskupov.

Komentár Trybuny Ludu tento list určuje tým, čo v právnom jazyku menuje sa vysvetlením dokumentu. Vyplýva to z faktu,

že: „Alebo posolstvo bolo redigované spôsobom vrcholne nepresným, umožňujúcim rôzne interpretácie, alebo obsahovalo formulovania, ktoré autori chceli by odvolať alebo revidovať, ale naoko nechcú podtrývať svoju autoritu, robia to radšej nepriámo, cez danie im nového, odlišného významu. Je nutné domnievať sa — upozorňuje komentár — že uverenjujú tento pastierský list obrovskí biskupi riadiči sa obnovou výtimom motívom. A sám fakt vyhlásenia takéhoto vysvetlenia nasvedčuje, že autori posolstva, chcú napraviť dojem, ktorý vytvoril ten dokument“.

„Je mimo diskusiu, že na také rozhodnutie mal vplyv priebeh diskusie, ktorá sa rozvinula po odhalení posolstva tak v tlači, ako aj v katolických kruhoch. Je treba s uznaním privítať tvrdenie pastierského listu, — čítame v komentári — že polskí biskupi neuzurpujú si právo vystupovať „v mene poľskej verejnosti, ani v mene národa“, že nepretendujú k úlohe „politických vedcov národa“. Lebo taká (ako vidíme falošná) domnenka že sa týka politických ctízadiestostí poľského episkopátu, mohla napadnúť čitatelov posolstva“.

Komentár zdôrazňuje, že pastierský list vobec nelikviduje všetky pochybnosti, ktoré posolstvo vzbudilo medzi našou verejnosťou, že ešte mnohé záležitosti uvedené v liste budú si vyzádovať výsvetenie. „Predsa však — čítame ďalej — pastierský list je jasným pokusom zaspäť, hoci len člasto, tej pripasti, aká sa vytvorila medzi postojom cirkevnej hierarchie a názormi obrovskej väčšiny Polákov na nemeckú otázkou“.

Dalej komentár konfrončuje tiez pastierského listu, ktoré sú čuvenúm episkopátu s predložkami, s textom posolstva.

„Predovšetkým pozornosť si zaslúží to, že poľský episkopát vo svojom pastierskom liste uznáva jeho význam, že poteváme si významného vysvetlenia. „Predsa však — čítame ďalej — pastierský list je jasným pokusom zaspäť, hoci len člasto, tej pripasti, aká sa vytvorila medzi postojom cirkevnej hierarchie a názormi obrovskej väčšiny Polákov na nemeckú otázkou“.

Dalej komentár upozorňuje, že v záležnosti rozoberania a vybavovania stažnosti a nárvoru obyvateľov v Širokom merítiku t.j. v kontexte zovšeobecnenia týchto pre politicko-verejné ciele.

Okrem toho nesmie sa zabúdať, že záležitosť vypĺňajúca zo stažnosti žalob sú len malým stupňom, čo sa týka správneho funkcionovania úradov. Národné výbory a ich oddeľenia nemôžu sa obmedzovať len na úlohu stažení a čakat, aby stránky tlačili ich dopredu.

Na tomto pozadi zdôrazňovalo sa predovšetkým nutnosť ďalšieho, výdatného zvýšovania zodpovednosti okresných a obecných orgánov za ich prácu na úseku udržovania zväzku s obyvateľmi, nutnosť neustálej bdelosti o správny pomer predstaviteľov úradov, inštitúcií, ako aj vedených administratívnych a hospodárskych jednotiek, k obyvatelom, rozvíjania činnosti poslancov a členov národných výborov na poli stykov s verejnosťou, a tiež nutnosť vymáhania odpovedí na kritiky, listy občanov i stváranie, v súhlase s uzneseniami strany a platnými predpismi, ponúmaju kritike v tlači. Boľo rozhodné, že v týchto záležitosťach bude odoslaný list stranickým organizáciám, ktoré na svojom teréne mají být nad realizáciou úloh, vypĺňajúcich s povinnosťou stáleho poširovania výzvou medzi stranou a národními výbormi a verejnosťou.

Na tomto pozadi zdôrazňovalo sa predovšetkým nutnosť ďalšieho, výdatného zvýšovania zodpovednosti okresných a obecných orgánov za ich prácu na úseku udržovania zväzku s obyvateľmi, nutnosť neustálej bdelosti o správny pomer predstaviteľov úradov, inštitúcií, ako aj vedených administratívnych a hospodárskych jednotiek, k obyvatelom, rozvíjania činnosti poslancov a členov národných výborov na poli stykov s verejnosťou, a tiež nutnosť vymáhania odpovedí na kritiky, listy občanov i stváranie, v súhlase s uzneseniami strany a platnými predpismi, ponúmaju kritike v tlači. Boľo rozhodné, že v týchto záležitosťach bude odoslaný list stranickým organizáciám, ktoré na svojom teréne mají být nad realizáciou úloh, vypĺňajúcich s povinnosťou stáleho poširovania výzvou medzi stranou a národními výbormi a verejnosťou.

Na tomto pozadi zdôrazňovalo sa predovšetkým nutnosť ďalšieho, výdatného zvýšovania zodpovednosti okresných a obecných orgánov za ich prácu na úseku udržovania zväzku s obyvateľmi, nutnosť neustálej bdelosti o správny pomer predstaviteľov úradov, inštitúcií, ako aj vedených administratívnych a hospodárskych jednotiek, k obyvatelom, rozvíjania činnosti poslancov a členov národných výborov na poli stykov s verejnosťou, a tiež nutnosť vymáhania odpovedí na kritiky, listy občanov i stváranie, v súhlase s uzneseniami strany a platnými predpismi, ponúmaju kritike v tlači. Boľo rozhodné, že v týchto záležitosťach bude odoslaný list stranickým organizáciám, ktoré na svojom teréne mají být nad realizáciou úloh, vypĺňajúcich s povinnosťou stáleho poširovania výzvou medzi stranou a národními výbormi a verejnosťou.

Na tomto pozadi zdôrazňovalo sa predovšetkým nutnosť ďalšieho, výdatného zvýšovania zodpovednosti okresných a obecných orgánov za ich prácu na úseku udržovania zväzku s obyvateľmi, nutnosť neustálej bdelosti o správny pomer predstaviteľov úradov, inštitúcií, ako aj vedených administratívnych a hospodárskych jednotiek, k obyvatelom, rozvíjania činnosti poslancov a členov národných výborov na poli stykov s verejnosťou, a tiež nutnosť vymáhania odpovedí na kritiky, listy občanov i stváranie, v súhlase s uzneseniami strany a platnými predpismi, ponúmaju kritike v tlači. Boľo rozhodné, že v týchto záležitosťach bude odoslaný list stranickým organizáciám, ktoré na svojom teréne mají být nad realizáciou úloh, vypĺňajúcich s povinnosťou stáleho poširovania výzvou medzi stranou a národními výbormi a verejnosťou.

Na tomto pozadi zdôrazňovalo sa predovšetkým nutnosť ďalšieho, výdatného zvýšovania zodpovednosti okresných a obecných orgánov za ich prácu na úseku udržovania zväzku s obyvateľmi, nutnosť neustálej bdelosti o správny pomer predstaviteľov úradov, inštitúcií, ako aj vedených administratívnych a hospodárskych jednotiek, k obyvatelom, rozvíjania činnosti poslancov a členov národných výborov na poli stykov s verejnosťou, a tiež nutnosť vymáhania odpovedí na kritiky, listy občanov i stváranie, v súhlase s uzneseniami strany a platnými predpismi, ponúmaju kritike v tlači. Boľo rozhodné, že v týchto záležitosťach bude odoslaný list stranickým organizáciám, ktoré na svojom teréne mají být nad realizáciou úloh, vypĺňajúcich s povinnosťou stáleho poširovania výzvou medzi stranou a národními výbormi a verejnosťou.

Na tomto pozadi zdôrazňovalo sa predovšetkým nutnosť ďalšieho, výdatného zvýšovania zodpovednosti okresných a obecných orgánov za ich prácu na úseku udržovania zväzku s obyvateľmi, nutnos

SEJM MLADÉHO POKOLENIA POL'SKEJ DEDINY

Viac ako 90 percent vidieckej mládeže, členov Svazu dedinskej mládeže je pokolením, ktoré svetlo sveta užrelo po roku 1941. Je to teda pokolenie, ktoré na svet pozrelo už rozmými očami v období, keď socialistické pomery v Poľsku boli stvárené. Znalec mládežnického problematiky prof. dr. Józef Chałasiński píše na túto tému: „Dnešné mladé pokolenie na dedine má situáciu základne rôznu. Je v defenzívne, ale nie v ofenzívne na dedine, ostatne tak ako v sade. Svoju víziu života zahrňuje rozlahle, otvorené priestory národnej kultúry. Na pôde radikalného zdolania izolácie dediny do popredia nevysunuje sa súčasne obrana tradičných hodnôt ľudovej kultúry, ale hospodárske a spoločensko-kultúrne premeny pretvarajúce štruktúru národa a jeho kultúry.“

Tieto problémy prejednával koncom februára III. celoštátny sjazd Svazu dedinskej mládeže. Prejednával pokračovanie diela, ktoré táto organizácia započala pred 9 rokmi po boku a pod vedením strany. Základom tohto diela sú idey obetavej práce pre ľudovú vlast; pohotovosť odovzdania jej svojho umu a srdca, celej svojej námahy, idea vychovávania mladého pokolenia v duchu socializmu.

Akú bilanciu úspechov predstavuje táto organizácia, ktorá má tak vzne-

šené ciele? 813 tisíc, členov organizovaných v skoro tridsaťtisíc miestnych skupinach — to je štatistická bilancia. Je nutne zdôrazniť rast radov organizácie v posledných rokoch. To znamená, že každý tretí mladý človek pracujúci a bývajúci na dedine je členom ZMW. Miestne skupiny ZMW sú už v 2/3 všetkých dedín. 90% všetkých členov pracuje priamo v rolnictve. Skoro 63% členov ZMW je pôvodom zo súkromných gospodstiev. Avšak žiadna štatistika nemôže plne vyjadriť obsah činnosti, každodennej pôsobnosti mladých a ich inšancii. Náplň tejto pôsobnosti je veľmi široká, príprava mládeže k povolaniu, vvedenie tejto do hospodárskeho a verejného života dediny, zapájanie do účasti vo vytváraní a zovšeobecňovaní kultúrnych, turisticko-športových a iných hodnôt. Iných preto, lebo tej organizácií dedinskej mládeže nič nie je cudzie, a to práve je typické pre jej charakter. Členov ZMW zaujmajú záležitosti politikou počnúc a končiac na organizovaní vydarených zabav. Slovom v ZMW sústredí sa obrovské úsilie mladého pokolenia poľskej dediny. Posledný, III. sjazd dokázal, že ZMW získal si všeobecnú úctu a dôveru.

Sjazd diskutoval všetky aktuálne problémy tak v základných vystúpeniach, v diskusii ako aj na početných komisiách. Nie je možné v jednom

článku písaf o všetkom, ostatne informovala o tom denna tlač, radio a televízia. Je však hodno na chvíľu sa pozastaviť na jednom probléme, ktorý zda sa byť uzlový — na probléme zmen prebiehajúcich vo vidieckom hospodárstve a účasti ZMW v tomto diele. Má to — nezlahávajúc iné záležitosti — natolko veľký význam, že predsa ako poukazujú uvedené číslce, mládež ZMW už v nedálekej budúcnosti zoberie do svojich rúk záležitosti poľnohospodárstva a jeho ďalšej budúcnosti. Z jej radov vyraďuľu budúci výrobcovia, ako aj vedúci tohto odvetvia národného hospodárstva. Súdruh Władysław Gomułka na I. sjade ZMW povedal o i.

„... Ak mládež dovedie stať v predĺžení budenia spoločenskej iniciatívy dediny, ak sa naučí ceniť vedu, znalosť moderných metód hospodárenia, bude to veľký krok k socializmu.“

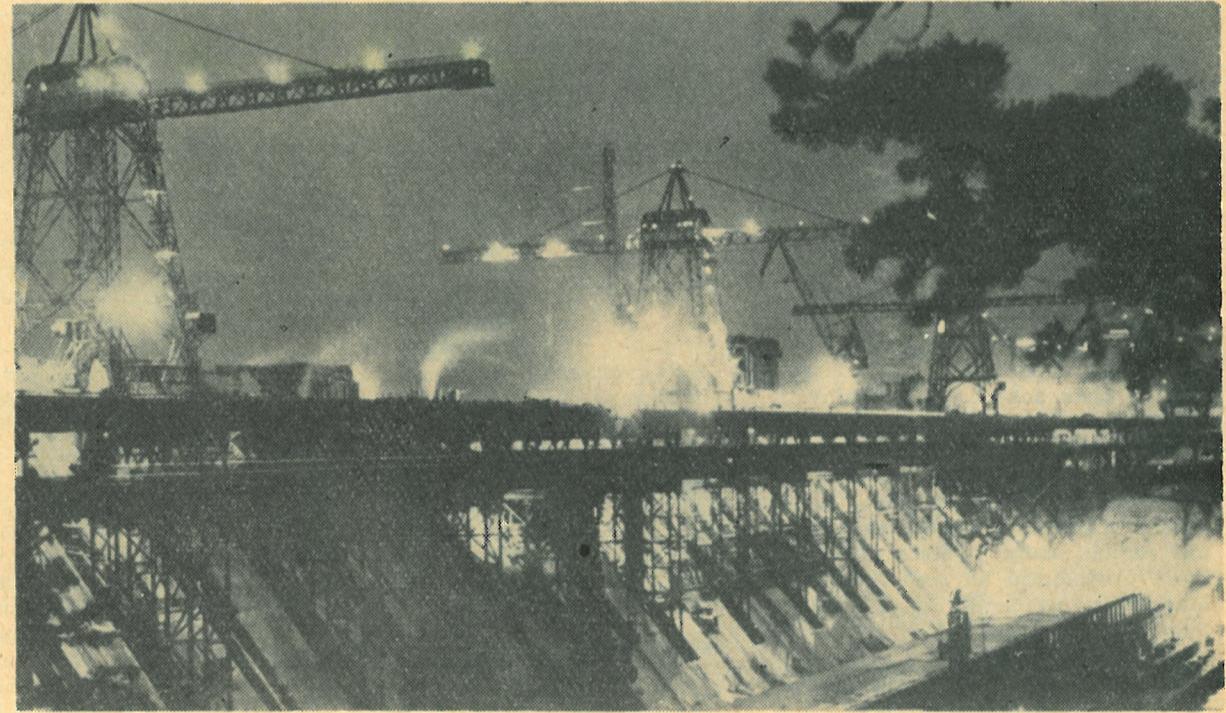
Východiskovým bodom týchto uvažovaní boli na sjazde ZMW perspektívy rozvoja rolnictva v novej pátročnici, v ktorej naše poľnohospodárstvo ma významne zmodernizovať technickú základňu a dosiahnuť vyšiu úroveň výroby. Najdôležitejšie úlohy, v tomto obore, to je zvýšenie hektárovej výnosnosti obilia do 21q z každeho obojsiteľného hektára, čo dovolí zanechať import tohto, a tiež spôsobi výdatný rast chovu. Ak vieme, že náklady na poľnohospodárstvo budú v

tejto päťročniči v porovnaní s uplynulou o 60% vyššie, tátó úloha je reálna, hoci nie ľahká. Preto aj ZMW veľa pozornosti bude venovať rolníckemu školneniu. Ciel — aby všetci, ktorí začali hospodárať mali aspoň základnú prípravu pre svoje povolanie. Črta sa tiež nutnosť prípravy kvalifikovaných kádrov pre povolania spojené s rolníctvom, traktoristov, mechanikov atď. Účasť organizovanej mládeže v dedinskej samospráve, obnovzadzovanie rôznych miest, jedným slovom veľká politickej a verejná práca čaka tých, ktorí chcú a môžu podielať sa na realizácii výrobných plánov nášho poľnohospodárstva.

Ale predsa mládež, to nie sú len výrobcovia, to je tiež veselá skupina, každodenne priateľstvo, rôzne nápady, veľká základná rôznorodých iniciatív. Preto na sjazde bolo venované take iste množstvo času každodenným záležitosťiam ako problémom čiste ekonomickým. Vravelo sa o tom, aby dedina v oblasti kultúry a osvety mala podobné možnosti ako mestá, aby voľný čas bol atraktívny využitý, aby zaujímavý program vyuľoval nudu, aby smútok nenachádzal žirnú pôdu a aby na starosti boli správne lieky. Jedným slovom III. sjazd Svazu dedinskej mládeže diskutoval plodne a môžeme ho pomenovať — sejomom mladého pokolenia poľskej dediny.

M. BRZOZA

NIELEN TAJGA A TUNDRA

Moderné zpravodajské prostriedky — tlač, film, rozhlas, a televízia nás dnes veľmi pohotovo informujú o každej udalosti svetového významu, či už je to úspešná masáž srdcového svalu, objavenie nového prvkova, zrodenie ostrova pri Islande, alebo vypustenie meteorologického sputníka nad Atlantikom. Ale kolko vieme o území Sovietskeho svazu, jeden a polkrát väčšom ako USA — o Sibíri? Novinárom so zaslepenými očami „vďačíme“ za to, že si mnohí predstavujú Sibír ako ohromné územie neprehľadných lesov, ľudoprázdnej tajgy a tundry, ako zem obrovských medveďov a krajiny vynancov a opustených ľudí.

Tieto stare predstavy musia upadnúť do zabudnutia, lebo Sibír je kraj veľkej budúcnosti. Je to zem rozprávková, s nevyčerpateľnými zdrojmi prírodného bohatstva a mnohotvárosou prírody. Je to zem, odkiaľ startujú raketá a sputníky a ľudia dobýajú kozmické priestory.

Ak chceme Sibír predstaviť bližšie, tu sú jej „nacionálne“. Z celkovej zásoby prírodných bohatstiev Sovietskeho svazu Sibír obsahuje:

90% vodnej energie
80% kamenného uhlia
60% železnej rudy
90% farebných kovov
70% lesov
80% ornej pôdy

Do rubriky „miesto narodenia“ by sme museli napísat mnoho mien. Sibír, ktorú objavil dávno pred Európu

Jermak sa mení do novej podoby pred násimi očami a tento proces rýchle ruší aj staré predstavy o zemi nedosažiteľnej, ľadovej, smrteľne nebezpečnej. Mená Kemerovo, Novokuzneck, Novosibirsk, Irkutsk, Bratsk, Krasnojarsk, Lugansk, Kremenčug, Saratovsk a ďalšie, dávajú len približnú predstavu o fantastickej premene málovskynej krajiny. Tento výraz tu platí v najpriamejšom slova zmysle, lebo je — dnes už obrovská výroba — nezahrňuje ani stotinu jestvujúcich možností!

Sibír má teda všetko, čo je nevyhnutné pre rozvoj mohutného priemyslu banského, chemického, drevárskeho, strojárskeho a energetickej základne. A že nateraz sa ešte na Sibíri nevyužilo všetko pre služby človeku, má iba jedinú príčinu: preste zatiaľ to nebolo objavené. Napríklad nafta. Jej náleziská na Sibíri zatiaľ nie sú známe, ale v poslednej dobe sa našli veľké ložiská prírodných horúcich naftových plynov. A to je neklamný znak prítomnosti nafty. Treba len ďalej hľadať, skúmať, preverovať vrty...

Kuzbas, rozprestierajúci sa na ploche päťiny Francúzska, je najväčším náleziskom uhlia na našej planéte. Uholný kapitál Anglicka z čias, keď bolo svetovým dodávateľom uhlia, nemôžno porovnať so zásobami kuzneckej panvy. Sloj hrubý 12-16 metrov je normálny zjav, ale často sa nájdu aj vrstvy uhlia hrúbky 80-90 metrov. Pracovisko na povrchovej bani dáva dojem celozávodnej dovolenky. Ľudová tu vidno len kde-to. Zato exkavá-

tory sa zahrýzajú do uholných slojov a nakladajú uhlie do pristavených valgónov. Na inom mieste sa skúša vodné delo Vojtechovského, doktora fyzikálno-matematických vied, pod tlakom „iba“ 1000 atmosfér. Vodný prúd prerazil 10 cm železobetónovú platňu. V budúcnosti sa vyskúša vodný prúd stlačený na 50 tisíc atmosfér. Vodné delo týmto tlakom rozdrví za hodinu 300 kubických metrov skaly.

Známy výrok Lenina na VIII. všeobecnom sjazde sovietskym: „Komunismus — to je sovietska moc plus elektrifikácia celej krajiny“ dostáva konkrétnu podobu na veľkých sibiřských riebach Ob, Jenisej, Angara, Lena a Amur. Výstavba kaskád na týchto riebach stavia sovietsky vedcov pred obrovské úlohy. V roku 2000 sa tu totiž má vyrábať 10 000 až 15 000 miliónov kilowatthodín ročne.

História Sibíre je bohatá aj na objavy nálezisk vzácnych nerastov. Poľovník, prenasledujúci lišku, ktorá sa schovala v diele, našiel diamanty, zo svahu padajúci kolchozník, ktorý sa zachytával o šmykľavé hrబolce objavil sled. Nechceme však vyvolať predstavu, že odhalenie všetkých prírodných bohatstiev bolo dielom náhody. Vedecké kádre prichádzajú na pomoc vŕťaznému postupu na sever a najmodernejšimi prístrojmi riadia premenu prírody. Dnes sú známe dve vedecké centra, ktoré nemajú na svete obdoby: Novosibirsk a Irkutsk. Jednu tretinu všetkých obyvateľov týchto miest tvoria kvalifikovaní vedci, ktorí pra-

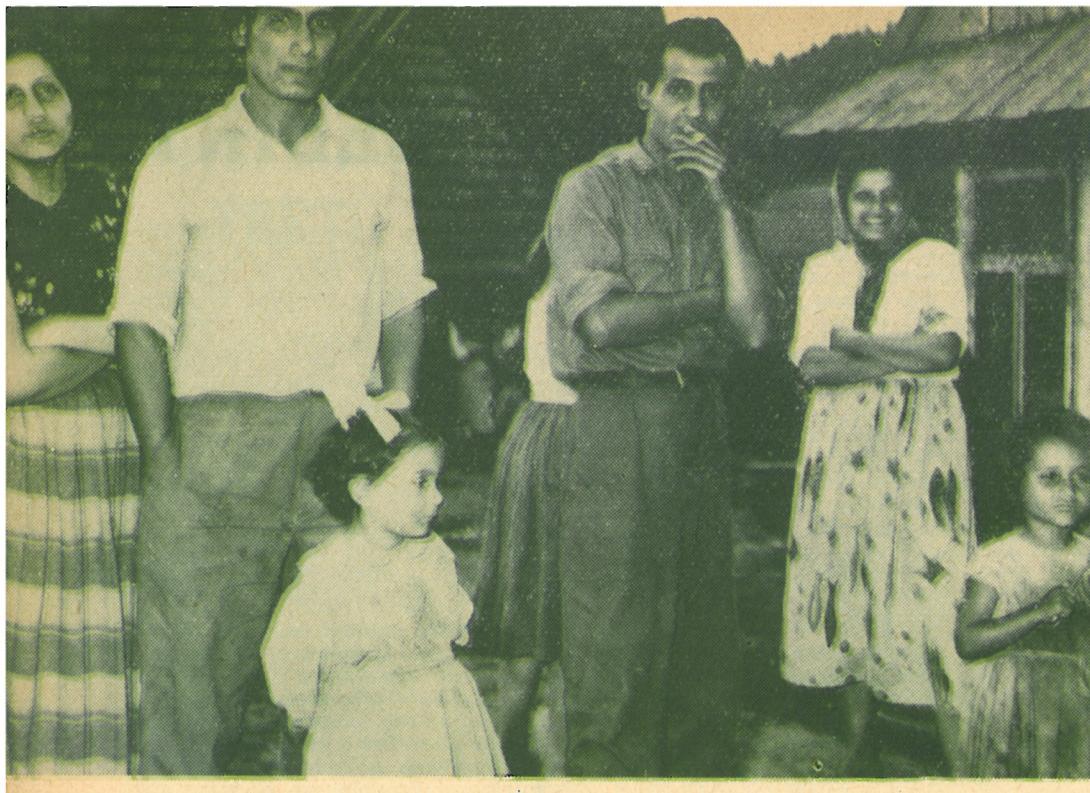
cujú v rôznych ústavoch geologických, chemických, biologickej, geografických, matematických a iných.

Pracujú s bezpríkladnou obetavosťou na tom, aby sa rozprávkové bohatstvo Sibíre využilo pre blaho sovietskej krajiny a na vytvorenie novej materiálno-tehnickej základne komunistickej spoločnosti.

Centrálnym ústavom v Novosibirsku je počítacie stredisko matematického ústavu s elektronickým mozgom, ktorý za sekundu uskutoční desaťtisíce operácií. Služby elektronického mozgu využívajú všetky zastúpené vedné odvetvia. Kybernetik tohto ústavu, dr. Jevreinov, chce skonštruovať agregát o veľkosti zápalovej škatuľky, ktorý by spotreboval toľko prúdu, koľko prepubli ľudský mozog. To na základe poznatkov, že aj taký malý priestor si nádze zapamätáť to, čo zodpovedá vedenému rozsahu asi 50 000 kníh. Vedeckou náplňou laboratórií a ústavov sa uskutočňuje program vlády Sovietskeho svazu — vytvoriť priemyselnú bázu za Uralom v Ázii, aby sa mohli využívať ložiská uhlia a železnej rudy. Tento program je rozpracovaný na 30-40 rokov a jeho uskutočnenie umožní za život jednej generácie urobiť zo Sibíre najbohatšiu časť zemegule.

Nie je to nič fantastické ani nepredstaviteľné, lebo dnes je to už veda, ktorá organizuje, riadi a kontrolouje všetky objavy tejto klenotnice zemegule.

OTOKAR BREZINA

„Cigán neseje, Cigán neorie, kam Cigán hľadí, tam jeho obilie.“

Dnes už slová tejto pesničky nie sú aktuálne ak prihliadneme k faktom starostlivosti, ktorou štát obklopuje Cigánov. Táto starostlivosť nie je ľahká a nie vždy ju vďačne prijímajú. Ešte príliš živé sú zvyky, ktoré celé pokolenia stvárnovali psychiku Cigánov. Preto to, čo už bolo dosiahnuté v tejto oblasti je treba považovať za mimoriadne cenné. A merať mierou budúcnosti... Dnes ešte stretávame veštiačie Cigánky. Bojime sa, že pri tejto príležitosti ukradnú niečo vo dvore a predsa natahujem ruku, aby nám veštila — sami robíme niečo atavisticke. Ak v nás tak hlboko ešte tkvia povery zdedené po predkoch, o koľko silnejšie musí tkvieť v Cigánoch predsa oveľa bližšia minulosť. V Cigánoch, o ktorých vieme, že je to kočovný kmeň indoeurópskeho pôvodu. V stredoveku prišli zo severnej Indie na Balkány, odkiaľ sa rozšírili po celej Európe.

Samozrejme Cigánka nevyviesť nám nič o našej budúcnosti. Nevie čítať z ruky a často dokonca ani z knihy. K veštbe a žobraniu nútí ju jej rodinná situácia. Cigánka sa vydáva veľmi skoro. Známe sú prípady sobášov dokonca trinásťročných dievčat. Odvtedy má klanovú povinnosť vydržiavať rodinu, muža a stále viac detí, ktoré prichádzajú na svet rok ročne. Musíme si uvedomiť, že u Cigánov ženy sú úplne podriadené mužom a celé rodiny absolútne podriadené richtárom po prípade cigánskemu

CIGÁN SE JE A ORIE

kráľovi, ktorý je všemocný. Len vtedy pochopíme aka fažka je každá osvetová, kultúrna, ekonomická a iná práca s Cigánmi.

Ustanie oficiálnych orgánov koncentruje sa na tejto otázke v súhlase s vládnym uznesením z roku 1952. Reálizácia smerníc tohto uznesenia, v plnom zmysle tohto slova, začala len pred niekoľkými rokmi, keď sa vyskryšťalizovali názory vo veci spôsobu stabilizácie spôsobu života cigánskych občanov. Len odvtedy možno vrvieť o práci s Cigánmi a zhodnotiť prvé výsledky široko rozvinutej starostlivosti. Výsledky vyznievajú optimisticky.

Z 1 milión Cigánov, ktorí žijú v Európe v Poľsku žije 20 tisíc. Problém početne malý, ktorého podstatou je trvalé osídlenie Cigánov, zaistenie im práce a zvyknutie ich, aby námezdne pracovali. A to čo je najdôležitejšie, zaistenie cigánskym deťom podmienok navštievovania školy. Vedľa predsa v mladom pokolení tkvie celá nádej plnej spoločenskej reeduakcie tohto ľudu. Trvalé osídlenie Cigánov pokačuje uspokojivo. Výrečná je tiež čísla 83% cigánskych detí, ktoré navštievujú školu tak isto, ako 54 cigánskych žiakov, ktorí navštievujú strednú školu (pred rokom len 4 žiaci). Dokonca jedna Cigánka študuje na strednej zdravotníckej škole v poznańskom vojvodstve, čo má mimoriadny význam, lebo toto povolanie, ako aj niekoľko iných služieb Cigáni považujú za nečisté. Možno tiež zaznamenať výsledky kultúrno-sociálneho charakteru.

Toto sú klady... Ale aj veľa nedostatkov. Vyplývajú z mnohých objektívnych príčin. Nemalú úlohu odohráva tu uzavretosť cigánskych klanov a neochota miestnych obyvateľov plného akceptovania osídlených Cigánov, ktorá je výsledkom zvykov. Je to záležitosť, ktorej je zahodno venovať niekoľko slov. Je pravdou, že v novotarskom okrese väčšina Cigánov, to sú horskí Cigáni čiže osídleni (napr. v Czarnom Dunajci, Czarnej Górze, Szaflarach, Szczawnicy), ale je pravdou, že žijú trocha stranou dediny, ktorá v nich skôr vidí svojrázny folklórny obrázok ako — čo malo by byť — rovných si obyvateľov. Len toľko, že chudobných a vyžadujúcich si ľudskú pomoc. Námetky o mizivú pomoc mohlo by sa mať najmä voči spoločenským organizáciám. Liga žien v novotarskom okrese usporiadala napr. veľa rôznych kurzov pre ženy. Ale nevyvinula snahu, aby v týchto kurzoch našla sa miesto aj pre Cigánky. Snad iné organizácie v tom aj Československá kultúrna spoločnosť,

najdu nejaké formy pomoci a spolupôsobenia? Lebo v týchto záležitostach nemožno sa len obzerať na patríčne orgány reprezentované v tejto národními výbormi.

Ak už vrvíme o národných výboroch v cigánskych záležitostach mušia, okrem spomenutých otázok zaistenia a osvety, riešiť ešte veľa iných. Napríklad zdravotníctvo-liečebné otázky. V radoch Cigánov šíria sa mnohé nemoce. Jednou z najčastejších je tuberkulóza. Hygienické podmienky sú katastrofálne. V krakovskom vojvodstve minulý rok lekársky vyšetrali viac ako 600 osôb, očkovali 200 osôb, zdravotné stredisko navštívili viac ako 400 osoby, v nemocniciach a sanatóriach boli umiestnené 20 osoby. Na jeden rok je to dosť. Národné výbory zvlášť sa starajú o cigánske deti. Dostávajú bezplatne učebnice a školské príručky dokonca šaty, v škole dostávajú aj jesť. Jedným slovom miestne národné výbory majú veľa práce a preto zdá sa nám správne, aby do tejto starej akcie zapojili sa tiež všetky verejné organizácie.

Na okraji príkladu z krakovského vojvodstva, a najmä z Podhalia v záležitostiach týkajúcich sa cigánskeho problému domnievame sa, že PPRN v Nowom Targu malo by pouvažovať o istej črtajúcej sa možnosti. Ako vieme v Niedzicach vznikne priečrada a veľké "podhalanské more". Veľa nových dedín bude na brehoch tohto jazera. Na nových dedinách nemalo by sa zabúnať o cigánskych rodinách z Podhalia. Bolo by to úcelnejšie ako vynakladanie štátnych peniaží na cigánske domčeky v Czarnom Dunajci, kde likvidovali mechanizáciu z drtenia kameneň, aby Cigáni mali dostať práce pri drtení. V novom prostredí Cigáni rýchle by sa integrovali a okrem toho ich hudobné nadanie, folklór — dalo by sa využiť pri zväčšenom turistickom ruchu. V opačnom prípade možno predpokladať, že po vybudovaní priečrady a keď vznikne jazero, jeho turistická atraktívita ako magnet pritiahe Cigánov bývajúcich na okoli, do prostredia vôbec k tomu neprispôsobenému. Zdá sa, že uvažovanie o takomto návrhu je už teraz zdôvodnené.

Budúnosť Cigánov to nie sú farebné vozy a vatry pod holým nebom. Budúnosť to nie je ani veštenie, ani dokonca kotliarstvo. Dnes Cigáni v súvislosti s podmienkami, ktoré im pripravili siahajú po všetkých povolaníach. Sú medzi nimi dokonca roľníci. Cigán skutočne seje a orie a začína aj zbierať úrodu.

Text a foto: M. K.

Chcel som sa vybrať po stopách turčianskych šefraníkov, ale nepodarilo sa mi to. Do Varšavy som išiel ako oficiálny host Svazu poľských spisovateľov.

A tak, keď som už bol vo Varšave, začal som od opačného konca. Pobral som sa hľadať stopy rodu šefraníckych kráľov, veľkomožných bratov Országhovcov. Ale ako nájšť v ľudnatom meste stopu rodiny, kedy sú slávnej, dnes celkom zabudnutej. Vedľa Varšavy bola zrovnaná so zemou, oheň pochádzal archív, pamätníci zahynuli vo Varšavskom povstánii. Zo slovenskej stotiny, ktorá bojovala po boku Poliakov proti nemeckej zbeslosti zostali na žive len niekoľkí.

Pomohla mi náhoda.

Vlastne som si mohol pomôcť i sám, ale varšavskí priatelia mali v tejto chvíli lepší nápad. Telefónny zoznam.

V tejto biblia moderného človeka zaskvelo sa hľadané meno. Profesor dr. Andrej Orszagh.

Voláme.

Žiaľ, märne.

A tak ma mučí neistota. Je pán profesor potomkom obchodníckej rodiny. Meno by o tom svedčilo. Bude dať vedieť o tom? Je už pozde, zavoláme zajtra.

Využíme teda čas, kym sa stretneme s pánom profesorom a zopakujeme si trochu slovenských dejín a reália, pretože, ako ukáže situácia, bude mať potrebovať.

Hádam každý u nás vie, že kedysi chodili po Slovensku a zo Slovenska po svete trenčianski drotári, turčianski olejkári a šefraníci a oravskí pláteníci. Dokonca, dajakého drotára podari

sa vám postretnúť ešte i dnes ako pamiatku na dávne časy. O olejkároch sa čosi tiež vie, hádam už preto, že ich meno dosť jasne naznačuje predmet ich obchodnej činnosti.

Ale kto by si o šefraníkoch myslie, že predávali na rýnkoch ťafrán a čierne korenie, bol by dosť ďaleko od pravdy. Iste, pôvod ich mena je nepochybne odvodený od tejto činnosti, ktorou sa kedy súkromne zaobrali, kedy súkromne ponúkali gazdinkám voňavé bylinky do polievok a na čaje, ale postupne, práve tak ako olejkári s vývinom lekárskej vedy, preorientovali sa na modernejšie priemyselné výrobky a v minulom storočí obchodovali už výhradne s galantériou.

Pomôžeme si svedectvom súčasníkov.

Doktor Raudnitz roku 1854 napísal do časopisu „Bahnof“ článok, z ktorého si zopakujeme niekoľko informácií.

Slovenskí šefraníci pochádzali výhradne z Turca, menovite z Kláštora pod Znievom, z Valče, Lažian a iných obcí. Boli to silní, výtrvalí, striedli a pre obchod rodení chlapci. Na dolnom Dunaji, v Perzii, na Kaukaze, v ázijskom i európskom Rusku, v Levante — všade bolo možno stretnúť týchto „wackern“ Slovákov. Z Turca vychádzali do sveta na viac ako 400 vozoch ročne, na každom voze bolo tovaru v cene 15-16.000 zlatých, takže celý ich vývoz prevažne viedenských výrobkov predstavoval ročne sumu presahujúcu 6 miliónov zlatých.

Obchodovali s látkami hodvábnymi, tovarom vlneným, hladko tkaným, nie tlačeným, čipkami, niťami, tylovom, pentlami, obrázkami svätých, kamefásom, britvami, šatkami na krk (zvlášť živých

farieb), batistom, organitom, šálami, vestovými látkami a iným.

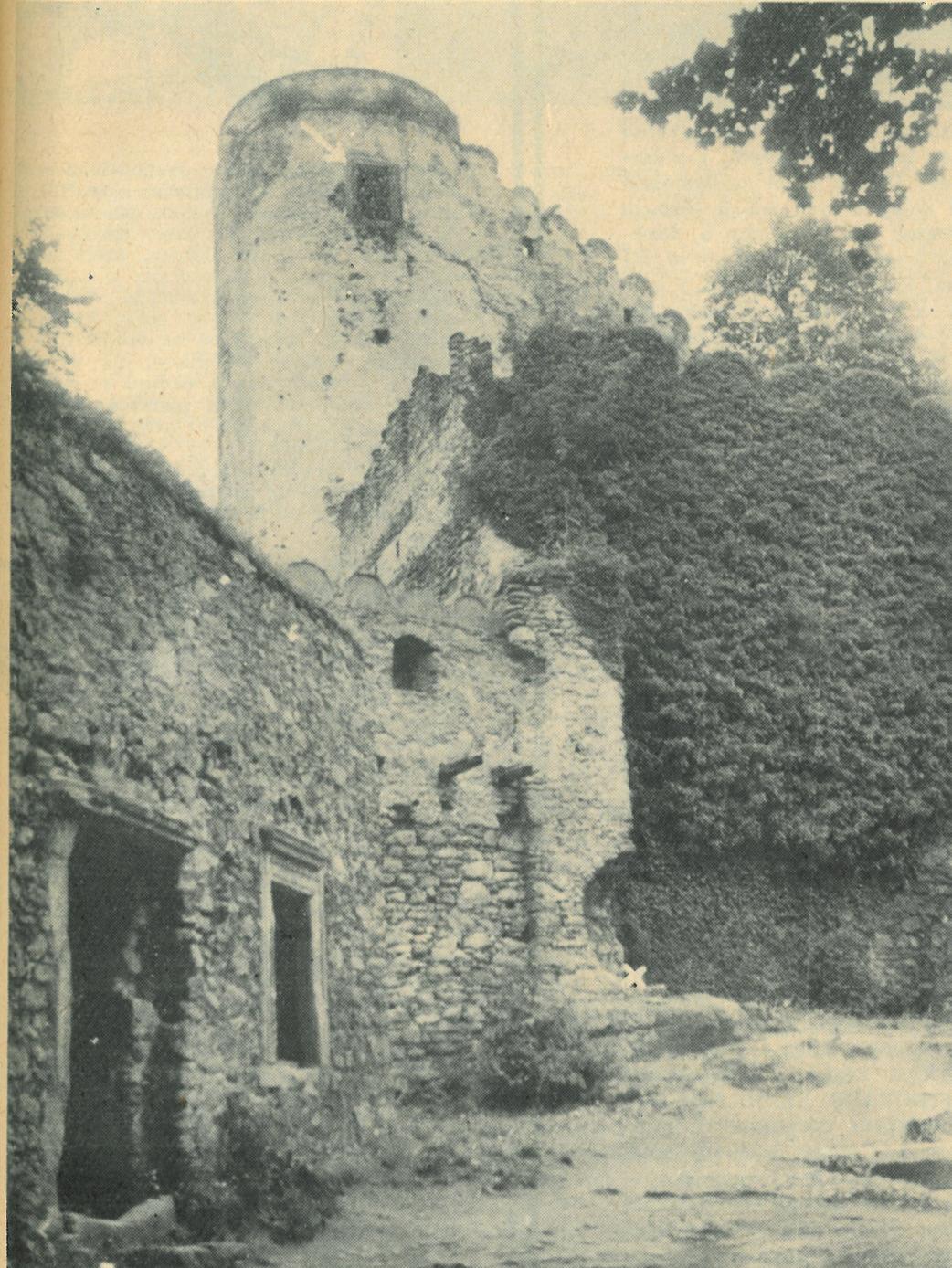
Galač bola ich prvá zastávka na ceste do Čínskeho ľudu a Trapezantu. V Rusku boli radi videní, pretože sa ľahko dohovorili. Hoci clo na ruskej hranici bolo veľké, predsa zostal Slovákom veľký zisk, s ktorým po skončenej ceste cez Moskvu a Halič domov sa navracali.

TURČIANSKÍ

Matúš Filo, vzdelaný šefraník z druhej polovice minulého storočia vo svojej reportážnej črte „Slovenský obchodník v Ruskom kraji“ podáva veľa podrobností o cestách a živote šefraníkov. Duro Országh bol pokladníkom firmy Bratia Országh vo Varšave. Sedával v obchode za kasou. Bol to žoviálny pán. Večne mal na nohách čižmy, rozprával zásadne po slovensky a každému tykal. Mohla pribúdať do obchodu samotná paní gubernátorka nakupovať mašle, sponky do účesov a francúzske parfémy — rozprával s ňou ako so seberovnou.

Duro Országh bol dušou československej beseedy. V klubových miestnostiach na Długiej ulici usporadúvali sa po sobotách zábavy. Spievalo sa,

NA HRADĚ CHOJNIKU

Na úpatí pahorku Chojnik, na trase Szklarska Poreba — Jelenia Góra se nachází starý Sobieszów, jehož počátky sahají do třináctého věku. Dnes je jedním z krkonošských rekreačních středisek a současně průmyslovým centrem okolí. Z tohoto místa se vydávají na cestu početní turisté, milovníci krkonošských tur. Po trochu delší než hodinovém stoupání se dostanou k zříceninám hradu na 620 m vysokém návrší, který se také nazývá Chojnik. Když to byla opevněná tvrz, která spojuje svou historii s dějinami slezských Piastů.

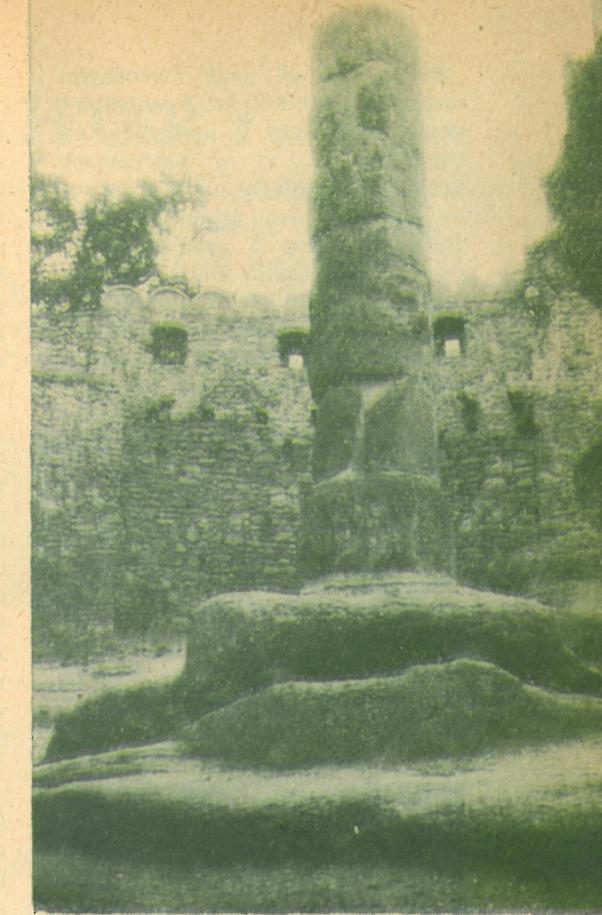
Nejdříve zde stával lovecký knížecí zámeček, později, okolo roku 1355 byl Bolkem II. opevněn a rozšířen, takže povstala obranná hraniční tvrz, která zajišťovala bezpečnost Šwidnicko-jaworského knížectví před německými vpády.

Po smrti Bolka se dostal zámek do rukou poněmčeného feudálního slezského rodu Schaffgotschů. Za jejich panování se změnil nejenom vzhled hradu, ale také jeho určení. Vyrostly kamenné zdi horního a dolního hradu s mnoha komnatami a mnoha podzemními kobkami. Celék byl obhnán obrannými hradbami s mnoha baštami. Místo, aby hrad chránil slezský lid před německými vpády, byl sídlištěm výjimečně kruté vlády. Za nepatrné provinění nebo neposlušnost neúprosní vládcové odsuzovali své poddané a také hradní rytíře k osmým trestům. Výmluvným svědkem je kamenný sloup — pranýř, který se dodnes zachoval na hradním nádvoří. Odsouzení byli k němu přivazováni řetězy a vždy po určitých přestávkách biti karabáčem. Schaffgotsch sedával celé hodiny na zvláště k tomuto účelu postaveném kamenném trůnu a sytí se pohledem na muka odsouzenec.

Slavy dalších magnátů Schaffgotschů se dodnes zachovaly vytěsané v kamene. Vidíme tváře otce a syna, tváře přísné, ukrutné a uprutné, takové, jaké byly před více než 350 lety.

S mýjencím století se hrad stal obydleným zbojníků, kteří olupovali pocestné, projíždějící kupeckou cestou, vinoucí se trochu níže. V roce 1675 byl hrad téměř do základů vypálen. Požár byl způsoben bleskem. Avšak mohutné zdivo s fragmenty atik z XVI. století, ochranné bašty a sem tam některé architektonické zajímavosti se zachovaly a skýtají dnes jako celek zajímavý turistický objekt.

Turisté, vedení průvodcem, poslouchají nejenom výklad o historii hradu ale také zajímavě podávané pověsti, které jsou spojeny s dějinami sta-

rých trosek. Jedna taková pověst vypráví o útěku mladého rytíře, který byl Schaffgotschem odsouzen k smrti vyhodováním. Jedinou nadějí ztracenec byl útěk a to útěk velmi odvážný. Tak se také stalo. Věrná manželka rytíře vymyslila celý plán útěku a podplatila strážce, který hlídál kobku ve vysoké věži. Čekalo se pouze na příznivou chvíli. Jedné noci, když se rozrušila mohutná bouře a blesky bičovaly oblohu, hlídač předal vězní pilník a provazy a poradil mu aby si pospíšil... Hrom přehlušoval skřípot přepilovaných mříží v malém okenku. Za chvíli se všechno spouštělo po provaze dolů. Na úpatí hradního návrší čekala na něho věrná žena se sluhou a s koňmi. Útěk se podařil.

J. J.

Hlavní hradní věž, z níž je malebný pohled na pásmo Jizerských hor. Z okénka, které je označeno šípkou, prý uprchl onen rytíř, o kterém mluví pověst. Kamenný trůn, označený „x“ který byl postaven proto, aby se magnát mohl celé hodiny přihlížet mukám odsouzenec.

Dobře zachovaný kamenný sloup — pranýř — hovoří o krutosti, která charakterizovala vládu Schaffgotschů.

tancovalo, vyhrával vlastní tamburásky orchestra zložený z mladých členov besedy. Tam nebolo rozdielu medzi chudobnými a bohatými. Každý mohol pristúpiť k Durovi Országhovi a požiadať ho o pomoc. A na obed k Országhovcom chodilo neraz šesťdesiat i osemdesiat ľudí.

Žilo sa všetak. Raz sa urobila zbierka na rôzne účely, raz zas prišiel do Varšavy Frištenský

sieho Ruska boli slovenskí podnikatelia. Ich autentický miestopis z roku 1886 podáva Matúš Fillo.

Je celkom jasné súvislost medzi moskovskou a petrhradskou dielňou na riad a trenčianskymi drôtarmi a tbiliský majiteľ skladu liečiv nebol pravdepodobne nikým iným než zatúlaným a zbohatnutým turčianskym olejkárom. Ďalší veľkoobchodníci sa vyuvinuli pravdepodobne z turčianskeho šefraníkoveho hnutia. Organizácia šefraníckeho obchodu dávala k tomu najlepšie predpoklady. V minulom storočí šefraníci už totiž nepodnikali na vlastnú pásť, neboľo by to ani dosť dobre možné. Treba si uvedomiť, že v tom čase už bola značne vyvinutá železničná sieť a telefonické spojenie medzi väčšími európskymi mestami neboľo nijakou zvláštnosťou. Napriek tomu však boli ešte obrovské oblasti, najmä vo východnej Európe, kam sa dostali jedine šefraníci na svojich turčianskych vozoch a turčianskymi koníkmi a aj to ešte horkočačko. Neraž museli s pomocou miestneho sedliackeho obyvatelstva vytáhovať svoje vozy z bezodreznej ukrajinské černozeme. Ale zato keď priviezli na statkársky dvorec módne výrobky viedenské, ba dokonca často i parižske a londýnske (firma Bratia Országh, Varšava, objednávala neraz niekoľkorocň produkciu celej továrne, napríklad vreckovky z Manchestru, bižuteriu z Jablonca, parfémy od firmy Coty atd.), akiste boli veľmi vitaní a požadované ceny nikdy dosť vysoké, aby nemohli byť zo strany statkárov hravo zaplatené.

Povinnosťou kupcovou bolo dopraviť po železniči tovar určený k odpredaju na vopred dohovorené miesta, kde ho potom delil medzi jednotlivých

polovičiarov. Polovičiar boli šefraníci, ktorí sa s kupcom delili o svoj zisk na polovicu. Tito polovičiaři mali často ešte svojich pomocníkov, či nájomníkov, ktorí s nimi chodili po pánskych kaštieloch, s týmito sa tiež zvyčajne delili na polovicu, po odrátaní zisku kupcovho. Niektorí šefraníci chodili sami, s „pudlom“, väčšinou však chodili na vozoch po trojici, polovičiar, nájomník a chlapec, ktorý sa staral o kone a zaúčal sa na šefraníka.

Hlavným centrom obchodu bola Varšava. Tu si šefraníci po prvý raz naložili vozy a pobrali sa, každý po inej trase, predával svoj tovar. Po istej lehote stretli sa zasa všetci, teraz už s prázdnymi vozmi povedzme v Orle. V Orle si znova naložili tovar na vozy a pobrali sa každý po inej trase do Voroneže.

Na čele organizácie stáli teda obchodníci, ktorí zaoberávali tovar priamo u výrobcov a poskytovali ho väčšinou na úver do istej lehoty obchodníkom alebo kupcom. Najčastejšie bol termín dvojmesačný. Ak kupec zaplatil v dohovorenom termíne, dostával desaťpercentnú zľavu, pri prevzatí tovaru za hotové peniaze dostal ešte k tomu tri percentá tovaru navyše. Kupci odovzdávali tovar šefraníkom na stanovených etapách. Kým veľkoobchodníci boli väčšinou už pevně usadení a často sa poženili v cudzích mestách s miestnymi kráskami, kupci a samotní šefraníci mali rodiny v Turci a raz za rok či za dva sa vracali domov, aby dali do poriadku svoje opustené a zanedbané hospodárstvo.

RUDOLF SKUKÁLEK
(Pokračovanie)

a Duro Országh najal zo tridsať fiakov a šlo sa povzbudzovať. Pretože, ako by to bolo, keby vo Varšave nezvítazil Gustáv Frištenský.

Országhovci vodili zo Slovenska do Varšavy miadých schopných chlapcov. Mládenici sa najprv tri roky učili v országhovskej škole, kde ich vyučovali penzionovaní obchodní praktici, ktorí poznali svet. Keď boli starší a preukázali schopnosti, poskytla im firma Országh úver a pomohla im usadiť sa v menšom meste, pričom sa snažila nerobiť im konkurenčiu. Keď mal mládenec 23 či 25 rokov, často mal už svoj vlastný obchod.

Varšava bola centrom slovenského obchodného života. Országh, Zbiňovský, Chovančák — to boli len tí najznámejší. Ale na celom území vtýdaj-

Písali sme už pred niekoľkými mesiacmi o budúcom "podhalanskom morí" čiže o priehrade na Dunajci, ako aj o problemoch ktoré vyplývajú z budúcej stavby. Predsa nová priehrada podstatne ovplyvní a zmení prírodu vo svojom okolí. Dnes môžeme uverejniť fotografiu, ktorá o niekoľko rokov bude „historickou“. Objektív fotografického aparátu namierný z Czorsztynského zámku zachytil krajinku, ktorú dobre poznajú obyvatelia Spiša. Je to časť obce Czorsztyn a dolinky, ktoré zaplaví voda budúceho jazera a miesto na ktorom Dunajec zahati mohutná priehrada. Fotografia je preto vzácná, lebo odborníci Centralného úradu vodohospodárstva a Hydroprojektu bielym tušom nakreslili na nej miesto na ktorom vznikne priehrada. To sa už nezmení...

PRIE- HRADA

Iné záležitosti nie sú ešte rozhodnuté. Je to úplne prirodzené pri plánovaní tak veľkej investície, veľkej nielen čo sa týka technických rozmerov, ale aj svojimi ekonomickými a spoločenskými následkami. Miestní obyvatelia, pre ktorých stavba priehrady má prvoradý význam, chceli by o nej vedieť všetko. Konečne majú na to právo. Sme radi, že Život uverejňujúc interviev s inžiniermi Ľaskim a Sykurskym z Centrálneho úradu vodohospodárstva, informoval najobširnejšie ako sa len dalo svojich čitateľov o záležitosťach spojených s budúcou priehradou. To, že sme sa na niekoľko mesiacov odmlčali neznamená, že nás táto téma nezaujímala. V tom čase mnohí odborníci vypočítava-

„POLSKO, KTORÉ NEPOZNÁME“

Pod týmto titulkom už niekoľko týždňov *Zycie Literackie* uverejňuje obšírnu reportáž zástupcu Šéfredaktora tohto týždeníka Jerzyho Lovella. Reportáž je venovaná národnostným menšinám v Poľsku, v tom aj — čo iste bude zaujímať našich čitateľov — českej a slovenskej. O tejto téme — napriek rôznym sporadickým publikáciám — verejnosť vie pomerne málo a jej problémy nemajú už tak bremenný a často ostrý význam, ako v predvojnovej Poľsku. Zmenili sa nielen početné proporcie a „národnostná geografia“, ale i životné podmienky národnostných menšíns sú také iste ako celého národa a najmä — ako správne piše Jot v *Kulture* — inak ako v minulosti stváruje sa spolunažívanie národnostných menšíns s poľským obyvateľstvom, je zabené ostrých konfliktov, ktoré predsa vždy najviac biju do očí.

ili, kreslili a kalkulovali projekty veľkej stavby. Reč čísel, ktorá je pre nich pochopiteľná musela dozrieť, zamotané výkresy museli byť pretlmočené na všedný jazyk, aby bolo možné opäť niečo na túto tému povedať. Veď len samotný inž. Ľaski z Hydroprojektu spracoval v tomto období niekoľko projektov priehrady. A ešte stále nepadlo rozhodnutie či to bude priehrada zemná alebo betónová.

Vôbec nie je jednoduchou vecou záležitosť či priehrada bude zemná alebo betónová. Každý z týchto projektov bude mať určité ekonomicke a iné následky. Pri stavbe betónovej priehradu dalo by sa využiť stroje a odborníkov zo Soliny, kde sa buduje takáto priehrada. Znamenalo by to mnohé úspory. Vedľ stroje boli kúpené za devízy v cudzine a dajú sa využiť len na takéto práce. Kvalifikovaní odborníci zaručujú pružnú a precíznú organizáciu práce. Pre výstavbu zemnej priehradu sú potrebné úplne iné stroje, ale dali by sa využiť materiále z miestnych zdrojov. V každom prípade rozhodnutie aká bude priehrada, zapadne ešte tento rok. Centrálny úrad vodohospodárstva nečaká na rozhodnutie, aby začal prípravné práce. Spracováva obidva projekty, zemný a betónový. Okrem toho kakovská odbročka Sväzu poľských architektov rozpísala súťaž na zakomponovanie priehradu do krajinky. Na tomto mieste je hodno poznamenať, že práce pokračujú dvomi smermi: ekonomického a estetického projektu. Mnohí ľudia ako vidíme pracujú na tom, čo vznikne 200 metrov pod pahorkom na ktorom sa týci Niedzický zámok.

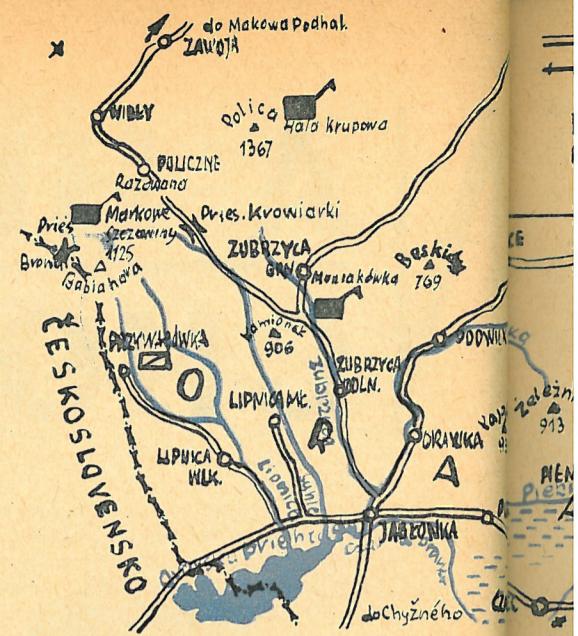
Obyvateľov Podhala pochopiteľne zaujíma všetko, čo sa týka budúcej priehrady. Domnievame sa, že budú stále lepšie chápať otázku, ako aj jej komplikované technické údaje. Súčasne živý záujem vzbudzajú zamiestnanci geologického prieskumu, ktorí pracujú na teréne budúcej priehrady a jazera. Predbežný prieskum je optimistický. Bolo zistené, že geologické podmienky sú lepšie ako sa predpokladalo, tiež investor, ktorý už kúpil dom v Czorsztyne, aby zriadil úrad výstavby priehrady, pôsobí v príjemnom ovzduší. V každom prípade mgr. Dziewulski, ktorý sa nám voľakedy sťažoval na nedostatok konkrétnych údajov o riešení terénu určeného pre jazero, teraz už má tieto konkrétné riešenia a môže poskytnúť vyčerpavajúce informácie. Dobre, že je také-

to ovzdušie — je potrebné investoram aj občanom. Predsa jedných a druhých spájajú spoločné ciele, a hoci tí prív po splnení úlohy odidu, určite ostatu po nich príjemne spomienky a trvalé hodnoty.

Dňa 31. januára t.r. Vojvodský národný výbor v Krakove schválil uznesenie o zásadach lokalizácie náhradných sídlisk. Má to prvoradý význam. Tento najdôležitejší pre obyvateľov problém, dostał pevný právny tvár a tým istým likvidoval klebety a pochybnosti. O tomto uznesení budeme ešte písat zvlášť. Teraz môžeme všeobecne povedať, že obce, ktoré veľkou nachádzajú sa na území budúceho jazera, budú situované na jeho pobreží. V tých dedinách, v ktorých len niekoľko domov bude zaplávencov, pre majiteľov týchto budú vybudované nové domy v tých istých obciach. Napríklad pre Maniowy a Czorsztyn budú vybudované nové sídliska, Frydman a Niedzica, v ktorých sa jedná len o niekoľko domov — MAJITELIA ZAPLÁVENÝCH DOMOV OSTANÚ na tých istých dedinách. Teda je to jediné a výhodné riešenie. Je isté, každý počíta s tým, že keď vznikne "podhalanské more" prídu sem mnohí turisti. To znamená, že miestni obyvatelia budú si môcť privyrobiť k tomu čo dáva roľníkom gospodstvo. Že také možnosti budú, nasvedčuje aj príklad Zakopaného, v ktorom — nesprávne — sústreduje sa skoro celý horský turistický ruch a kde z toho ruchu dobre žijú tí, ktorí sa zamerali na služby. Minulý rok Zakopane navštívili 2 milióny turistov. Také veľké množstvo turistov spôsobilo úplnu tlačeniu na turistických cestách. Bolo dokonca nutné zavedenie jednosmernej premávky. Služby turistom boli ohromené.

Aké novinky môžme ešte signalizovať? Už vieme, že Falsztyn bude mať modernú cestu spájajúcu Frydman a Niedzicu. Bude vybudovaný most spájajúci Frydman a Dębno. A konečne úplna novinka. **FRYDMAN A DĘBNO BUDÚ ELEKTRIFIKOVANÉ SKÔR AKO TO PREDVÍDALI DOTERAJŠIE PLÁNY.** Projekt stavby priehradky predvída zavedenie linky vysokého napäťia v tejto oblasti, čo vyrieší záležitosť elektrifikácie najmä preto, že patričné orgány majú k tejto záležitosti kladný pomer. Na samotné začatie stavby ešte trocha počkáme. Začne sa roku 1968. Avšak zázemie stavby bude situované už skôr v oblasti Niedzice.

MARIAN KAŚKIEWICZ

RODNÝ LIST: Dedina je podelená — vraj od počiatkov 17. storočia — na Hornú a Dolnú Zubrzcu. Typické pre Oravu drevenné domčeky a nové murované zoskupené sú pozdĺž potoka, ktorý sa tak isto menuje, vytekajúceho z úpäťia vrcholu Pilice nachádzajúceho sa na severo-východ od Babiej hory. Mnohé gázdovstva sú roztrúsené na úbočiach, v dolinkach malých potôčikov, na polanach a v lesoch, tvoria dedinu so svojpráznym folklórom, plnu pamiatok ľudonej kultúry. Stretneme tu originálne domy s tzv. „vyžkou“, t.j. charakteristickým pre oravské stavebníctvo, balkónom, mnohé domy sú po oravský zrezaňe, originálnu starú zvonici a sošky pri cestách.

SKANZEN: Najcennejšou pamiatkou Oravského oblastného múzea je dvorec richtárov Moniakovcov v Zubrzcí Góornej. Kustódom múzea, zberateľom cenných pamiatok a súčasne vedúcim miestnej turistickej odbočky PTTK je Andrej Pilch. Jedna zo stavieb dvorca, chata bez komína len s dymníkmi pochádza z roku 1687, ostatné stavby sú z 1784 roku, to znamená z druhej polovice 18. storočia. V tomto skanzene okrem dvorca Moniakovcov je tiež veľa iných pamiatok oravskej zeme. Vyniká medzi nimi pekná chata s „vyžkou“ dovezená z Jablonky, stará krčma z Podwilka, ako aj davná olejkáreň, ktorú používali ešte po vojne, privezená z Lipnicy Maľej. Zanedlho múzeum obohati sa o starú zvonici, pilu a náradie, ktoré sa voľakedy používalo na filcovanie súkna, menované „foluš“.

OBYVATELIA: Od pradavna zaoberali sa roľníctvom, ako aj výrobou plátna, ktoré kedysi bolo slávne svojou kvalitou. Gazdovstvá, tak ako ostatne na celom Podhale, sú tu neobvyklé rozdrobené, ale nie vždy tak bolo...

Voľkedy, začiatkom šestnásteho storočia a v nasledujúcom storočí, praprapr... dedo mal veľký kus roli, ale aj veľa detí. Zem podelil spravodivo; každé dieťa došlo kus na vršku, kus v doline, pri háji a pri potoku. A takáto „spravodlivá“ delba trvala z pokolenia na pokolenie. Výsledok je taký, že ani jedno gazdovstvo nemá dnes pôdu v celku. Dvojhektárová roľa má niekoľko desiatok dielov často rozložených vo vzdialostiach niekedy aj nie-

Autor hľadá, úc odpoved na rada otázok o tom, ako boli vyriesené voľkedy boľavé problémne poľsko-ukrajinských a iných vzťahov, ako bolo vyriesené spolunažívanie menšíni s Poliakmi a ako vypadá súčasné život národnostných menšíni: Bielorusov, Ukrajincov, Židov, Litovcov, Slovákov, Nemcov... v Poľsku, sfubuje veľku cestu v čase a prieštore. O záujme a svojom pomerre k tejto teme vráti:

„Priznam sa, že ani mne tieto otázky nedavalí pokoj, odkedy začal som sa zaujímať súčasnou poľskou „národnostnou mapou”..

„Pre mňa tieto javy neboli ani cudzie, ani vzdialené, narodil som sa na Východe, moje pokolenie pamäta si mnoho. Na dne týchto spomienok, v detstve, nenačádzam horkosť. Male mestá, v ktorom spolu existovali tri živly: Poliaci, Ukrajinci, Židia, nepočítajúc menšie národnostné skupiny. Neobyčajna farebnosť

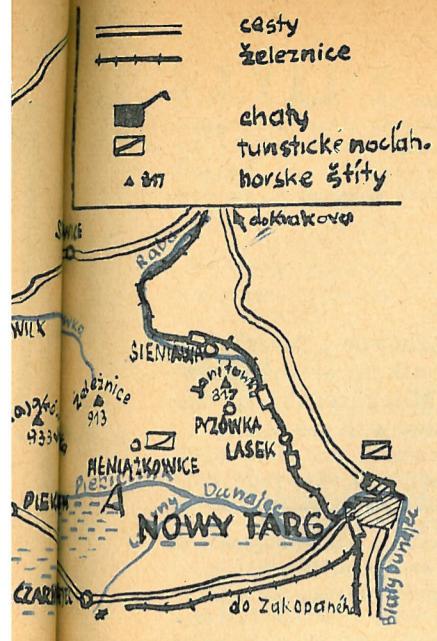
premiešaných folklórov, je možné, a dokonca isté, že stárež vzádzala medzi sebou väzne a nebezpečné spory, ale deti žili v dokonalej symbióze, ponárali sa zmenšavo do rôznych živlov, vo všetkých jednako udomácnené a piateľský vitanie. Podnes poznam ukrajinčinu; ba, dokonca zapamätal som si niekoľko hebrejských slov. Podnes vďačne spomínam jasné krajkinky detstva a dobrých ľudí, kym by neboli: Poliakmi, Ukrajincami (vraveli sme Rusini), Zidmi, Cigánmi, Maďarmi, Slovákmci. Snáď práve preto nikdy

Vakini. Snad práve preto mykav, som nehládol na svet očami tupeho nacionalistu; snad preto neskôr, pokial ukrutnosti nepreliali mierku, vedel som veľa pochopiť, veľa vysvetliť tragédiám nešťastných národov; preto tiež dnes napriek všetkému sa odvážujem písat o tejto tažkej, tak veľmi horkej záležitosti..."

Ked' píšeme tieto slová poznáme už šest pokračovaní tejto ne-

obvyklé zaujímavej série článkov objektívnej v uverejnených úse-
koch. Ako v mimoriadne zaují-
mavom dokumentačnom filme
pred očami čitateľa prelínajú sa
problémy a udalosti vzdialených
predvojnových i povojnových ro-
kov, dozvuky spomienok na roky
vojny, ozveny tragickejších dní
Bieszczad v rokoch boja s banda-
mi UPA a súdobe stretnutie au-
tora vo väzení v Strzelcach Opol-
skich so Szpondakom a Nurkie-
wicrom, jednými z hlavných ve-
liteľov UPA, odsudenými v päť-
desiatych rokoch.

Vela sa odvtedy zmenilo. Ukrrajinci poväčšine hospodária na západnom území. Vo vojenskej povýchriči zmizli z našich mest uličky typické pre židovské štvrtre. Len, ako vraví autor: „Litovci, Bielorusi a Slováci zostali na rodnej zemi, vo svojich tradičných bydliskách, tí prví na severe, tí druhí na juhu krajinu“. Ale ani tie národnostné

NA ÚPÄTÍ BABIEJ HORY

z juhu na sever tiahne sa jedna z najväčších obcí Oravy — Zubrzyca.

Je to výborne miesto pre dobre zariadené rekreačné stredisko. Lebo cez Zubrzycu ide cesta,

ktorá bude súčasťou hlavnej dopravnej tepny zo Sliezsku do Zakopaného, na Spiš, do Szczawnice cez Žywiec, Zawoju, priesmyk Krowiarki, Jablon-

ku i Czarny Dunajec. Práca je už v plnom prúde. Tam kde sa teraz pracuje, na priesmyku Kroviarki, bude jedná z najkrajších v Poľsku serpen-

tín. V nedalekej budúcnosti sliezskí turisti uvidia odtiaľ malebnú panorámu vrcholkov Tatier, Oravu a lesy pod Babou horou.

ZUBRZYCA ČAKÁ PREMENU

šo kilometrov od seba, a sú aj také, keď majú dokonca sto dielov pôdy, zeme plietanej kameňmi. Nie je potom čudzie úroda je tu malá a obyvateľstvo dove chudobné.

ABIA HORA: Vrcholkami pomenovaní Diablakom (1725 m.n.m.) a Malou Hou (1515 m.n.m.) rozdelenými prieskumom Brona, týči sa vysoko nad hornou hranicou lesov, ktoré sú pozostatok Karpatského pralesa. Okázalosťou a mnohosťou zatíňuje susedné štity Beskyd. Na horných lúkach rastie kosodrevina a skalnatý Diablak má vlastnosti alpských partií. Na hrbe sú trhlinové jaskyne na severnom úpäti skalnaté rúmota a polodovcové kotle.

Ráľovná Beskýd má tiež svoje zrkadlá, pravdu, že nie príliš veľké, ale s kohokoľvek, ideálne hladkou vodnou hladinou, obklopené kamenistým brehom, ktorý znemožňuje odtok vody, hoci jej voda má značný odtok. Jedno z nich je Stawek s povrhom asi 300 m² a hou siaha júcou 2 metrov leží vo výške 1025 m. n.m. Druhé ešte menšie, ktoré Stawek leží (1.150 m.n.m.) priamo pod mohutnou vyvýšeninou Malej hory.

Obzne sú mienky a legendy o vzniku menovania Babiej. Niektorí miestni obyvatelia vratia, že „vôlakedy, pred stámi žili obri... Dve baby z týchto obrov, z ktorých jedna sa menovala Orava druhá Skava, vyliali raz vodu z výšky vedier. Z jedného voda potiekla sever, z druhého na juh a vzali pojmenovanie od mien týchto báb. A vrch odvtedy menuje sa Babia“. Iná legenda hovorí, že „dve baby z tých obrov, zápasili ktorá naznačila viac kameňov a takto tvorili veľký vrch s jeho dvomi vrcholmi“.

Niektoří vedci vydávajú pomenovanie tej hory od slovanského božstva „Babia“ — matka živiteľka. Iní sa domnievajú, že prosté svojím výzorom pripomíňajú babu. Skutočne, jej ramena sú klesajúce k priesmykom Krowiarki východne a Jałowieckie na západne, tvoriac v spojení s menšími vyvýšeniami mohutné horské pásmo dlhé asi 50 km od Osielca až po Pilsk. Ale zo strany Zwoje, Czatože alebo od Markowych Pieńskich je výborne viditeľný jej po-

malopoľský šľachtic Michal Chróscinski v knihe napísanej v prvej polovici 17. storočia „Zaujímavý popis hôr Tatier“ tak písal o tých pokladoch: „Na tej Babej hore nedaleko najdeš veľmi prudkú rieku, vedľa ktorej má byť strom, na ktorom je ruka vysekaná ako znamenie... chod vyšie, vedľa rieky menovanej Ostrowica, najdeš tam veľa iných vysekaných znamení. Ďalej chod k čiernym skalám... Najdeš tam jednu skalu ako stôl v hustom lese na vysokej hore, z ktorej uvidíš veľa iných hôr a iné rieky. Pod týmto kameňom, ktorý je zara-

stený machom, je jedno bahno, v tom bahne veľa zrnitých zlata, ako bôb“.

A tie tajomné znamenia ešte aj dnes môžme stretnúť na Babej, hoci aj tie sa jednej zo skal v úvoze Hladačov pokladov, nedaleko priesmyku Brona.

BABIOHORSKÝ NÁRODNÝ PARK: Je prekrásnym fragmentom Karpát tiahnučím sa na severných a čiastočne južných úbočiach Babej, od Jałowieckého priesmyku k priesmyku Krowiarki, na povrchu asi 16 km². Zachovali sa tu, jedine v celom Poľsku, úplne zretelne hranice unikátnego rastlinstva, od stredohorskej hranice po hornú alpsku hranicu, so zriedkavou zverou a vtáctvom.

BUDÚCNOSŤ: Zubrzyca ešte nie je turisticko-rekreačnym strediskom, ale má k tomu všetky predpoklady. Ešte sú tu voľne a rozsiahle priestory, na ktorých možno vybudovať rekreačné stredisko ľubovoľného tvaru a veľkosti.

Už sa veľa zmienilo. Malé drevené chalúpky, s jednou izbou, v ktorej sa tlačila početná rodina často aj s domáčimi zvieratmi patria minulosti. Namiest nich rastu nové, murované domy, niektoré aj poschodové. Petrolejky boli vymenené na elektrické žiarovky. Začína sa rozvíjať turistický ruch, najmä odkeď Zubrzyca bola spojená výbornou cestou, ktorá priblížila celú Oravu, Nowy Targ, Zakopane i Krakov.

Ale najväčšiu príležitosťou pre Zubrzycu mala byť v budúcnosti zmena na rekreačné sídlisko, navštievované po celý rok. Postupná prestavba Zubrzycie na takéto sídlisko je potrebná turistom,

rekreačantom a je potrebná aj miestnym obyvateľom, ktorí dodatočným zárobkom musia dopĺňovať svoje zisky z roľníctva. Popričom nejedna sa tu len o veľké investície, ale aj o také záležitosti ako určenie terénov pre potreby turistov, poriadok a hygienu dediny, jej zásobenie patričnými tovarmi. Je nutné vynasnažiť sa tiež, aby miestne gazdinky vedeli pritiahnuť turistov čistotou svojich domov a dobrým jedlom.

V súhlase s predpokladmi v Zubrzyci má byť vybudovaný moderný hotel pre niekoľko sto osôb, kúpalisko a parkovište. Avšak, aby boli plne využité, aby kryli požiadavky keď na cestách bude rušeno od turistov, aby priniesli konkrétné ekonomicke výsledky, je nutné už teraz plánovanie čo a kde má byť vybudované, čo má byť urobené. Je nutné, aby vznikol jeden komplexný plán rozvoja a prestavby Zubrzycie, ktorý okrem štátnych investícii a cez patričnú propagandu pritiahnutie sliezskych podnikov za turistickými a rekreačnými účelmi, zahrnul by tiež súkromnú výstavbu. Nemôže vznikať náhodne. Dnes napáchané chyby bude neskôr fažie naprávať. Nejedná sa o mimoriadne fondy. Zatiaľ stačí načerňnutie budúceho turisticko-rekreačného strediska a vydanie patričných predpisov o tom, čo a kde má byť vybudované, prestavané alebo usporiadane. Tak je treba hľadiť na tento problém a k jeho vyriešeniu, k dlhodobému úsiliu je treba mobilizovať celú obec, všetkých obyvateľov a všetky organizácie pôsobiace na tomto teréne, za veľkej starostlivosti a pomoci zo strany nadriadených orgánov.

A. A.

NÁŠ KORESPONDENT HLÁSI

Stavba cesty, ktorá má spojiť južné Poľsko s jeho západnou časťou, je v plnom prúde. Táto cesta, vedece cez Zubrzycu a má byť odovzdana do užívania budúci rok. A jabolenský GS sa chová, ako keby o ničom nevedel. Otvorenie cesty predsa znamená nápluv turistov. A aké všetko na to poukazuje, Zubrzyca bude celkom nepripravená na ich

prijatie. Predsa nie je tu ani ten najmenší gastronomický podnik! Je fakt, že roku 1964 konala sa schôdza, na ktorej sa prejednávali tieto otázky. Ale ako doposiaľ, všetko sa na tom skončilo. Jabolenský GS mal by vážne pouvažovať o stavbe v Zubrzyci Górnnej aspoň nejakého klubu-kaviarne.

Mladý černoch z portugalskej kolonie Mosambiku Gabriel Estevano Monjane je dnes vysoký už 2,38 metrov a stále roste. Lékaři si s tím neviedú rady a doufají, že sa rúst vďaka letectvu zastaví sám od seba. V tomto dôvode i chlapcová matka (na snímku vedle něho). Gabriel se rozhodl, že využije své výšky a plně trénuje basketbal. S takovou výškou ovšem se už dají stílet koše!

PERPETUUM MOBILE

Perpetuum mobile — stroj, ktorý by sa samostatne a v ľahkej pohyboval bez dodávania niejaké energie, je prokazatelné nesmysl. A práve sú tieto stroje pokusené. Ne také nesmyslné je už úkol sestaviť stroj, ktorý by umožnil človeku vzlétuť za pomocou vlastnej sily. Je dokonca vyspána zvláštne odmena pro toho, komu sa podaří s takovým priborstrojem uletet prvých několika desiatek metrov. Zatím sa to nepodařilo nikomu. Ani britskému mechaniku Bobu Wilsonovi, ktorý sestrojil samolét o 13 kolech a 40 prievedoch. Samolét vypadá hezky — ale nelití.

**P
E
R
E
L
I
Č
K
Y**

Sluňč, ktorému říkají v zoologické záhrade v Kronbergu Afrika, dosáholo dvou pozoruhodných výkonov. Prvý tkví v tom, že se vůbec narodilo. Je to prý prvý mládě slona afrického, ktoré se narodilo v zajetí za posledných 27 let. Druhý výkon je sportovní. Metrákovému mláďatku, ktorému bylo ve chvíli, kdy fotografov zámački spoušť, čtyři hodiny, se podarilo na nepevných nohách udržet se veste a najít u mámy snídani.

Netrpezlivy očakávanie pokračovalo tiež hlubo optimistickou reportážou a rádime našim čitateľom, aby si ju prečítali teraz a ako to spomína Jot, keď sa ukáže v knižnom vydaní.

ADAMEC

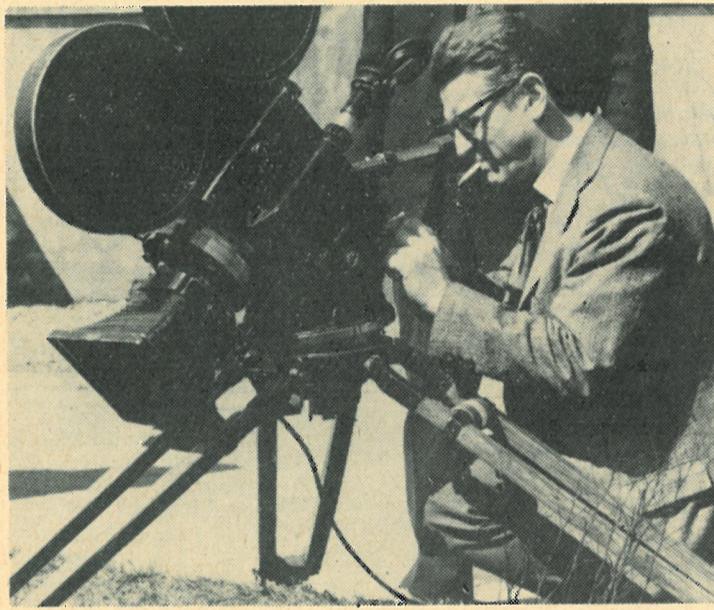
ORAVA, ORAVA...

Film Orava-Orava natočila Lódzka výrobňa osvetových filmov minulý rok. Už začiatkom tohto roku sa dostal na Oravu a mali sme možnosť si ho pozrieť v miestnosti jablonského kina. Záujem o film bol obrovský. Vedľa predsa každý chcel vidieť na plátne svoju rodnu dedinku a jej okolie.

Je to krátky, farebný panoramický film.

Pred premietaním na sále zjavili sa tvorcovia filmu: Marek Garlicki — riaditeľ výroby osvetových filmov v Lódi, Władysław Orłowski — šéfredaktor filmu a Kazimierz Mucha — režisér. Potlesk po skončení premietania bol pre nich určený a im venovaný. Zaslúžili si ho.

ZVLÁŠT PRE ŽIVOT
INTERVIEW S TVORCOM
FILMU ORAVA, ORAVA...
REŽISÉROM KAZIMIERZOM
MUCHOM.

Režisér Kazimierz Mucha pri práci.

— Čo by ste chceli povedať našim čitateľom o vzniku filmu Orava, Orava... a o práci na ňom?

— Podľa počiatocnej koncepcie mal to byť film o pamätkovom drevenom kostolíku v Orave. Ale po mojom prichode s Barbarou Wachowiczovou z Ekrana, ktorá je spoluautorkou filmového scenára, do Jablonky, po rozhovoroch s miestnymi predstaviteľmi vysvitlo, že bolo by iste nespravidlivé voči tunajším obyvateľom, ak by sme nerozšírili tématiku filmu a nezaoberali sa tunajšími problémami v širšom merítke. Preto sme sa rozhodli rozšíriť tématiku filmu a propagovať túto krásnu oblasť našej krajiny širšej verejnosti.

— Niečo o tunajších ľuďoch? Aký bol ich pomer k Vám?

— Počas nakrúcania filmu vysvitlo, že bude sa treba zaoberať aj touto vecou, čo sa nám aj podarilo urobiť. Tí, s ktorými sme sa stretli, boli vždy úprimní, prajni a pomáhali nám. Toto zapričinilo, že realizátor pokladá svoje dielo za blízke srdcu. Strhla má táto atmosféra žičlivosti, to ovzdušie srdečnosti a angažovanosti. Témy, spracované vo filme prežíval som veľmi hlboko. Pre mňa, ako režiséra, zvlášť pomocní boli A. Haniaczek a A. Pilch.

— Čo si osobne myslíte o tomto filme?

— Je to panoramický film. Dospel, od vojny natočilo sa doslovene päť panoramických filmov tohto druhu. Už len to, záistuje mu zvlášné miesto. Zdá sa mi, že je to film so skonkretizovanou tématikou a konceptiou, film s vŕvkou dôzou-

tepia k tejto zemi a k jej ľuďom. Jeho tvorcovia zakaždým si ho radi pozerajú. Je v ňom veľa folklóru, čo spája ľudí s touto zemou na vždy. Počas montáže filmu, všetci sme spievali pieseň Orava, Orava...

Chcem na tomto mieste povedať, že film bol už premietaný v Bruseli, a na šiestej súťaži turistických filmov bol odmenený zvláštnou cenou.

— Pridete v najbližšom čase na Oravu natočiť ešte nejaký film?

— Tažko povedať áno alebo nie. Ale iste vás to bude zaujímať, že spolu s Barbarou Wachowiczovou ideme na Spiš napísat scenár nášho nového filmu, ktorý tu chceme natočiť. Film bude podstatne iný ako ten, ktorý sme natočili na Orave. Bude zosnovaný na základe spišskej piesne; bude to istý druh balady o tejto zemi s prihliadnutím k práci, pamätkam, folklóru a jej historii. Z hľadiska kompozície

miestnosť jablonského licea, v ktorej sa konala celá slávnosť, preplnená. Na scénu vyšiel školský spevokol. Na sále zavládlo ideálne ticho. V tomto tichu zaznela stará študentská pieseň: Gaudeamus igitur, iuvenes dum sumus... Tešme sa teda, kým sme mladí... Pri týchto slovach vchádzajú do sály konečne oni. Zastanú na vopred pripravených miestach. Slová piesne pomaly tichnú. Ujímajú sa slova triední profesori, žiaci, riaditeľ školy, zástupca rodičov...

Riaditeľ a triední profesori zdôrazňujú dôležitosť tohto stretnutia, ktoré sa koná necelých sto dní pred maturitou. Pripomínajú jedenástakom cieľ slávnosti, ktorá má im stále a stále pripomínať, že neslobodno im už od tohto stretnutia zmáriť ani jednu chvíľu. Všetko svoje úsilie majú venovať príprave k skúške. Po využíti času na prípravu k skúške dospelosti, iste ju šťastivo zložia s dobrým prospechom.

Studenti vo svojich preslovoch dákovali rodičom, že im dali možnosť vzdelať sa, že sa o nich starali po tieto štyri roky školskej dochádzky. Dákovali tiež riaditeľovi, vychovavateľom a profesorom za výučbu a výchovu ako tiež za starostlivosť. Prosili o ďalšiu pomoc pri prípravach k maturitnej skúške.

Po týchto vystúpeniach študenti venovali svojim profesorom kvety ako symbol vdăčnosti za ich prácu. Triední profesori pri slovách piesni školského spevokolu pripáli žiakom maturitné značky, na ktorých bola vyrytá tabuľa ako symbol všeobecnej vedy a číslice, označujúce triedu, ako aj rok zapísania sa a skončenia strednej školy.

Po tejto slávnej časti vystupili s programom žiaci desiatych tried. Program bol veľmi zaujímavý, farebný a pestrý. Satirický a plný humoru, zábavný a pritom poučný. Podobne ako v karikatúre, aj tu nezabudli autori textov a ich vykonavatelia na žiadnom hrdinu stretnutia. Humoristickým spôsobom vystihli charakteristické črtu predmetritného ovzdušia.

Celkovo umelecký program bol veľmi dobrý, v čom je hlavná zásluha triednych profesorov desiatych tried, ktorí ho spolu so žiakmi pripravili.

Po umeleckom programe a po spoločnej večeri začala sa zábava, ktorá trvala do rána. Všetci prítomní mali dobrú náladu a príjemne tu strávili verejnu chvíľu. Všetci mali možnosť sa presvedčiť, že aj bez alkoholu je možno veselo a príjemne sa zabaviť.

(host)

NÁVŠTEVA Z KOZMU V JABLONKE

Organizovanie maškarných plesov v jablonskom liceu, stało sa už tradíciou. Tieto plesy organizujú žiaci pod dozorom svojich vychovavateľov. Účastníci plesu odchádzajú vždy z tejto zábavy plnú nadšenia. Nikto sa tu nezabudne. Jedni tancujú, iní skúšajú osud pri „bočke štastia“, ďalší iní pozerajú a obdivujú masky. Zábava je veľmi atraktívna.

Tohoročného maškarného plesu zúčastnili sa predstaviteľia „rôznych národov“ a povolení, že boli tiež obyvatelia „iných planét“. Navštěva? Nie! Bola to súťaž na najväčšiu a najkrajšiu kostým.

Tento rok prvé miesto obsadila mníška, a to za svoju odvahu, že sa nebála následkov, ktoré sú súvisiace s opuštenej kláštorom, druhé — manželský párs Arábov za to, že napriek dlhej ceste, ktorú museli prekonáť, aby pricestovali do Jablonky, vôlej sa nesťažovali, že ich bolia nohy a že nemôžu tančovať.

PRACUJÚ A UČIA SA

Vzdelávať sa môže nielen mládež, ale aj starší. Za týmto účelom organizujú sa večerné školy, ktoré navštievujú tí, ktorí nemohli z nejakých dôvodov navštievať a vzdelať sa v deňných učilištach. Príkladom toho je jablonská filiálka novotarského večerného všeobecnovzdelávacieho licea, ktorá bola založená roku 1962. Dnes tí ktorí ju začali tento rok navštievať, sú už v jednej triede.

Podľa jablonského zvyku, bas podľa tradície, usporiadali stretnutie s profesormi, sto dni pred maturitou. Na tejto stúžkovej bolelo naozaj príjemne. Po spoločnej večeri hrala hudba z Czarnego Dunajca a všetci sa zabávali. Všetci prítomní iste dlho budú spomínať toto stretnutie.

(bl)

JABLONKA

Slávostná akadémia pri príležitosti dvadsaťročia vzniku ORMO konala sa tiež v Jablonke v miestnosti kultúrneho domu. Pri tejto príležitosti referát o doberajšej činnosti príslušníkov ORMO a o úlohách, ktoré stojia pred nimi, prednesol riaditeľ jablonského licea Pius Jablonski. Upozornil na zodpovednosť a dôležitosť práce ormovcov v udržiavani verejnej bezpečnosti.

Po referáte mnohí príslušníci ORMO boli vyznamenaní za obeťavú prácu, dostali diplomy a kvety od detí.

Kultúrny program predviedla Školská mládež jablonského licea a Malé Podhale so zvláštnym programom pripraveným na túto príležitosť Andrzejom Haniaczkom.

Takéto slávosti boli tiež usporiadane v Podwilku a Lipniciach Wielkiej.

Luk.

LETNÁ SEZÓNA PREDO DVERMI

Nakoľko letná rekreácia sezóna je už predo dvermi, vybral som sa osobne na Miestny národný výbor v Zubrzyci Górnjej, aby som sa dozvedel niečo o turistike a rekratíci. Starší referent prezidia MNV Władysław Nędza, mi povedal, že počet zájemcov o Zubrzycu rastie z roka na rok. Zvýšil sa aj minulý rok a to napriek nepriaznivému počasiu. Minulý rok strávilo dovolenkou v obidvoch Zubrzycach 1587 osôb. Tieto čísla týkajú sa súkromných rekreantov. Okrem toho zošlo tu 1960 žiakov z Nowej Huty, Krakowa, Tarnowa a Łodzi.

Hostia, ktorí navštievujú Zubrzycu chvália si ovzdušie a prírodu tejto obce ako aj pohostinstvo obyvateľov a starostlivosť miestnych úradov.

Dozvedel som sa tiež, že tento rok v letnej sezóne dá sa očakávať, že tak počet súkromných rekreantov, ako aj detských a harcerských táborov sa zvýší.

Záujem o Zubrzycu stúpol posledne po televíznej reportáži o Orave v ktorej sa vrávilo o možnosti strávenia tu dovolenky.

Hasičský súbor OSP zo Zubrzice

Prichádza veľa listov v ktorých sa Varšavania obrácajú s prosbou na Miestny národný výbor o dodatočné vysvetlivky týkajúce sa možnosti strávenia tu dovolenky.

STEFAN

Náš rozhovor s Andrzejom Krawontkom — inštruktorom Mliekárenských závodov v Krościenku

SPIŠSKÉ MLIEKO

Ako vypadá záležitosť dodávok mlieka na území Spiša?

V dodávkach mlieka tak zo zorného uhla počtu ako aj akosti, ak zoberieme do úvahy počet a možnosti gazdovstiev na po-prednom mieste je Trybsz. Vyznamenavajú sa Łapsze Wyżne a Łapsze Niżne, ako aj Frydman a tiež Czarna Góra (časť dediny zo strany obce Trybsz). Celkové zlepšenie dodávok mlieka v porovnaní s minulými rokmi je veľké a zaznamenáva ho vše, nielen v uvedených obciach Spiša. Súčasne zimné dodávky mlieka prekročili dokonca letné dodávky minulých rok.

Co, podľa Vás malo vplyv na toto zlepšenie?

Predovšetkým správne a načas prevádzane analýzy (percenta tuku čistota), odmeňovanie dodávok mlieka krmivami (otrubami) a predovšetkým vyplácanie v termíne dodávateľom. Inštruktáz sa prevádzza rôznymi spôsobmi; organizovaním diskusných večierkov prednášok o racionálnom krmení a dojení krav, odchovateliam atď.

Teraz na Spiši prebieha súťaž na odchov teliatok v organizovaných súboroch. Súbor sa skladá z 10 gazdovstiev z každého po jednom teliatku. Druhy sú rôzne, podľa toho aké kto má, pekne aj menej pekne. Je len jedna podmienka racionálne krmenie, zlepšenie stavu maštali a prispôsobovanie sa pokynom inštruktora. Roku 1965 na území Spiša boli tri takéto súbory pod vedením Mliekárenských závodov. Jeden v Trybszu a dva v Łapszach Niżnych. Boli dosiahnuté veľmi dobre výsledky. Racionálne krmenie, lepšie podmienky pre dobytok dali vo výsledku veľký prírastok ktorý činil aj 1.20 kg denne. Každý súbor dostal vysokokvalitné krmiva za 5500 zł. Súťaž trvá a keď teliatka budú mať 18 mesiacov budú umelé oplodnené.

AKÝ JE POMER K MODERNÉMУ CHOVU?

Chovatelia sami na vlastné oči vidia, že sa vypĺňajú moderné metódy chovu. Za účelom zabezpečenia vysokokvalitného krmiva navrhuje a podporuje sa tiež výstavba silosov. Na rok 1966 je naplánovaná výstavba 55 silosov. Na rok 1966 je naplánovaná výstavba 55 silosov v Trybszu, Łapszach Wyżnych a v Kacwine. 32 gázdovia už podpisali záväzok na výstavbu.

Gázdinky pochopili, že dodávanie mlieka do zberne je oveľa rentovnejšie ako výroba masla alebo krmenie mliekom ošpiatných.

SZYLDY DWUJĘZYCZNE

Na życzenie naszych czytelników uzyskaliśmy w sprawie szylów nie budzącą już żadnych wątpliwości, autorytywną wypowiedź Prezesa ZG CRS „Samopomoc Chłopska” Tow. T. Jańczyka. W ten sposób sprawa zostaje załatwiona ostatecznie — i co cieszy — po myśli naszych czytelników. To znaczy, że we wszystkich wsiach gdzie są GS-y i gdzie mieszka ludność narodowości słowackiej — szyldy na tych sklepach powinny być dwujęzyczne. Dziękujemy Tow. Prezesowi w imieniu Czytelników i Redakcji za szybką i pozytywną decyzję.

A oto treść otrzymanego pisma:

Redakcja „ŻIVOT”

„Redakcja „Żivot” poinformowała mnie, że napływa do niej listy od czytelników Słowaków w sprawie nieporozumienia jakie wynikło w niektórych gromadach w powiecie nowotarskim. Mianowicie na sklepach spółdzielczości zaopatrzenia i zbytu przy wymianie starych szylów na nowe, dwujęzyczne szyldy zastąpiono jednojęzycznymi. Ludność słowacka przyzwyczajona do szylów dwujęzycznych jest z tego niezadowolona.

Jestem zdania — czemu dalem już wyraz w liście do Powiatowego Związku Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” — że takiego działania jako sprzecznego z życzeniami ludności słowackiej, należy zaniechać. Na terenie tych gromad, gdzie są ugrupowania ludności słowackiej i gdzie istnieje tradycja szylów dwujęzycznych, po porozumieniu się z miejscowością ludnością szyldy takie należy przywrócić. Życzenie ludności jest tu najistotniejsze. Polecam w tej sprawie już wydałem, mam więc nadzieję, że w krótkim czasie życzenia ludności słowackiej zostaną zaspokojone”.

Centrala Rolnicza Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”
Zarząd Główny
Prezes — T. JAŃCZYK

DOLEŽITÉ PRE SÚBORY VÝROBY STAVEBNÝCH MATERIAĽOV

Daňové úlavy a uvoľnenia

Jednou z podstatných brzd výrobcu stavebnictva je citelny nedostatok stavebných materiálov ako tehly tzv. pustakov atď. Za účelom vytvorenia podnetov pre rozvíjanie výroby tehly v rámci sediackých súborov výrobcu výroby tehly a týmto spôsobom zmenšenia nedostatkov ministerstvo financií a Výbor pre malú výrobu vydať patričné nariadenia týkajúce sa uvoľnenia a úlav v poplatkoch pre niektoré osoby, ktoré vyrábajú stavebné materiály.

Rolníci, ktorí hospodária sami bez nájmania zamestnancov, výbe neplatiť poplatky za výdanie povolenia na prevádzkanie dodatočnej hospodárskej činnosti v oblasti výroby tehly pálenej a vápnovno-pieskovej, škrídly tzv. keramických pustakov, kaflova, stavebného kameňa, páleného vápna, panelov a in. Poplatky neplatiť tí, ktorí dodržia nasledujúce podmienky:

— Základné suroviny používané na výrobu budú výlučne z mestských zdrojov, a produkcia stavebných materiálov bude vykonávaná osobne alebo pomocou ľudovin najbližšej rodiny. Zisk z predaja stavebných materiálov nemôže prekračovať během daňového roku 60 tis. zlatých pri výrobe tehly alebo vápna, 30 tis. zlatých pri výrobe ostatných stavebných materiálov a pri proučkach tehly, vápna a iných stavebných materiálov spolu — 60 tis. zlatých.

— Vôbec neplatiť poplatky za výdanie povolenia na výrobu stavebných materiálov, registrované na priemyselnom odbore PRN súbory produkcie stavebných materiálov, ak zisk z predaja horevedených materiálov osobám, ktoré nie sú členmi súborov výrobcu výroby tehly, neprekročí v daňovom roku: 130 tis. zl. pri výrobe tehly alebo vápna, 80 tis. zl. pri výrobe tehly aj vápna, ako aj iných stavebných materiálov spolu 150 tis. zl.

Je hodné povšimnutia, že aj v prípade, keď výroba koná sa v rámci organizovaných a registrovaných súborov, je treba dodržiavať podmienky, aby bolo možné využívanie uvoľnení a daňových úlav.

Výrobce nesmie sa zamestnávať robotníkov okrem jedného odborníka v obore technológie produkcie, ako aj kúriča-ukladáča pri výrobe tehly. Pri výrobe stavebných materiálov v rámci výrobných súborov môžu pracovať členovia najbližšej rodiny člena súboru bývajúci s ním v spoločnej domácnosti. Členmi súboru budú len obyvatelia dediny v ktorej bol založený súbor. Od tejto zásady môže sa upustiť len v tom prípade, ak v obci v ktorej vznikol súbor nie sú suroviny a prezidium okr. nár. výboru určilo inú obec pre využitie surovinovej základne.

prezidia okr. nár. výboru v Nowym Targu — T. Timofiejczyk.

PKS V KACWINE

Vo februári do Kacwina konečne prišiel autobus a to preto, že PKS sa rozhodol preniesť poslednú zástavku z Niedzice do Kacwina. Teraz je spojenie Nowy Targ-Kacwin cez Trybsz čomu sú obyvatelia Kacwina veľmi rádi. Nebudú už viac nútene chodiť pešky do Niedzice, aby cestovali do okresného mesta. Začal autobus prichádza raz denne, teda však počítajú s tým, že počet autobusov PKS v nedalekej budúcnosti sa zvýší.

ZO ŽIVOTA ČSKS

VÝZVA ÚSTREDNÉHO VÝBORU VŠETKÝM ODBOČKÁM ČSKS

Život — kultúrno-sociálny časopis, tlačový orgán Československej kultúrnej spoločnosti v Polsku, redigovaný na vysokej úrovni, už roky plní dôležité kultúrno-výchovné poslanie medzi našou národnostnou menšinou. Počíťanoch o politickom dianí v Polsku i vo svete, kultúrnych záležostiach, hospodárskych problémoch, veda miesta venuje publikáciám z terénu a informuje o organizačnom živote našej Spoločnosti.

Pre plnejšie využitie týchto možností ústredný výbor vyzýva všetkých aktivistov ČSKS, obvodné výbory a všetky miestne skupiny, aby viac písali redakcii o svojich plánoch, bežnej práci a jej výsledkoch. Píšte tiež o tých všetkých, ktorí svojim podielom prispievajú k rozvoju tejto práce.

Je nutné, aby ste svoju stálu spoluprácu so Životom počívali zo dôležitých organizačných povinností.

Vaše príspevky obohatia činnosť Spoločnosti, určite prispejú k výmene kladných skúseností medzi všetkými zložkami ČSKS o zoznamia široký okruh čitateľov s tými všetkými, ktorí vynakladajú mimoriadnu starostlivosť, aby organizačná a kultúrno-osvetová práca dosahovala stále vyššiu úroveň.

Dúfame a sme presvedčení, že našu výzvu plne pochopíte.

Predsedca UV ČSKS
JÁN MOLITORIS

Tajomník UV ČSKS
BRONISLAV KNAPČÍK

Redakcia: Skutočne radi uverejňujeme Výzvu ústredného výboru všetkým odbočkám ČSKS, v ktorej prezidium UV ČSKS tak kladne hodnotí redigovanie ŽIVOTA. Ale hoči tato pochvala milo lichotí redakcii, nemienime odpovietať na výročných, ale budeme sa snažiť, aby úroveň ŽIVOTA naďalej stúpala. Dúfame tiež, že Výzva UV ČSKS strene sa s pochopením a odozvou čitateľov ŽIVOTA, ktorých okruh bude sa stále rozširovať.

27. februára t.r. konalo sa v Krakove zasadnutie prezidia UV ČSKS pod vedením kr. J. Molitorisa. Zasadnutia sa tiež zúčastnili, predsedca revíznej komisie UV ČSKS A. Sojts, ako aj súdr. J. Mardyla z KW PZPR a súdr. W. Batko z MRN.

Prezidium kladne zhodnotilo organizáčnu činnosť ČSKS za rok 1965, zaznamenavajúc veľky pokrok v práci organizačnej a kultúrno-osvetovej v porovnaní s uplynulým obdobím. Bola prediskutovaná zpráva revíznej komisie ako aj bilancia za rok 1965. Zpráva revíznej komisie veľmi podrobne analýzovala situáciu, poukazovala na isté nedostatky, celkovo však tiež kladne hodnotila pôsobnosť v roku 1965. Preto aj bilancia bola schválená.

Rozpočet UV ČSKS na rok 1966 je v porovnaní s minulým rokom väčší, čo je v súvislosti s plánovaným tento rok valným

sjazdom ČSKS, ako aj so založením novej miestnej skupiny v Lubline.

Okrem týchto záležitostí prezidium tiež prejednalo účasť ČSKS na slávnostach Tisícročia polského štátu a iné bežné záležitosti Spoločnosti.

Dňa 6. marca 1966 konala sa schôdza Obvodného výboru ČSKS venovaná hlavne účasti ČSKS v oslavách Tisícročia polského štátu, ako aj príprave voľebných schôdz na miestnych skupinách ČSKS. Schôdza začala predsedom UV ČSKS Ján Molitoris, široko prejednávajúc úlohy ČSKS v oblasti uvedených záležitostí.

Na schôdzi rozvinula sa živá diskusia, ktorej sa zúčastnili predstaviteľia Lapsz Wyżnych a Nižnych, Kacwina, Frydmana, Krempach, Nowej Bialej, Jurkowa, Niedzice Zámkmu, Niedzice a Rzepiski.

Bol plne schválený plán širokej účasti miestnych skupín ČSKS na oslavách Tisícročia polského štátu. Boli tiež vyznačené termíny voľebných schôdz na miestnych skupinách ČSKS. Schôdza začala predsedom UV ČSKS Ján Molitoris, široko prejednávajúc úlohy ČSKS v oblasti uvedených záležitostí.

Na schôdzi bola tiež prejednana záležitosť neplnenia povinnosti PZGS-om v Nowom Targu vo veci dvojjazyčných nápisov na obchodoch GS. Zhrubaždení poveli predstaviteľa UV ČSKS, aby interviňoval v tejto záležitosti.

* * *

Obidve klubovne sú skoro dene otvorené a vždy majú komplet návštěvníkov najmä keď je v televizií dobrý program. Donedávna Nowa Biala nemala ešte televízor a občania Nowej Bialej často navštěvovali klubovnu v Krempachoch. Krempašania im aj radili, aby predali svoj starý televízor, ktorý najčastejšie nefungoval, dooložili a kúpili si nový. Vrávili z vlastných skúseností, lebo pred niekoľkými rokmi podobne nadobudli pekný, veľký aparát.

Miestne skupiny tak v Krempachoch ako aj v Nowej Bialej majú dobrý aktív, ktorý úspešne pracuje preto aj UV ČSKS slúžil Nowej Bialej, že im prednostne kúpil televízor.

Ked UV ČSKS oznamil miestnej skupine v Nowej Bialej, že si môžu televízor prebrať v Nowom Targu bolo veľa radosti. Ale keďže ich ctižiadostou bolo, aby mali väčší ako Krempachy, miestny aktív ČSKS a predovšetkým predsedu Chalupka, Jozef Bryja a vedúci klubovne zaviazali sa, že z vlastných príjmov vyhospodária dodatočne peniaze, doložia k 9.700. — zl. z UV a kúpia väčší aparát. Tak sa aj stalo a dnes už MS ČSKS v Nowej Bialej ma televízor za 12.600 zl. Televízor výborne funguje, má krásny odber a občania Nowej Bialej veľku radost.

Prajeme im veľa príjemných chvíľ pri televízore.

BRONISLAV KNAPČÍK

PZKO

V katowickom časopise Poglądy (v čís. 5 z marca 1966) Jan Rusnok súfaredaktor mesačníka Zwrot vydávaného v Českom Těšíne a zaslúžený činitel Polského kulturno-osvetového svazu piše o poľskej menšine v ČSSR. Výňatky tohto článku uvádzame:

„Na území ČSSR žije, podľa údajov z marca 1961 67 tisíc Poliakov z čoho väčšina, lebo skoro 60 tisíc na českom Slezsku, ostatní na severnom Slovensku v pohraničných oblastiach a v iných krajoch ČSSR.

V Českom Těšíne, hlavnom mestobe obyvateľstvom, nachádza sa sídlo PZKO, ktorého 20 tisíc členov je zoskupených v 92 miestnych skupinách. Ďalej nachádzajú sa tu mesačníka Zwrot, ako aj časopisu pre mládež Jutrzenki a Pražský Szkonej. V Ostrave sú redakcie vychádzajúceho tri krát týždenne Glosu Ludu, ktorý je orgánom KV KSC, i poľského vydavateľstva ostravského rozhlasu. V českého detskeho týždenníka Záhrada vychádzia poľská mutácia záhradky.

81 poľských základných škôl navštěvuje 8 tisíc žiakov okrem toho v Českom Těšíne, Karvine a Orlovej je 6 poľských stredných škôl, samostatné všeobecnovzdelávacie gymnázium a 5 škôl s jazykom.

Vo všetkých obciach obývaných poľskou národnostou menšinou sú pri obecných knihovnach poľské odborné, bohaté zásobené poľskými knihami.

V rámci PZKO pôsobi asi 170 súborov. Sú to spevokoly, tanec z ktorých Olza, Górník, Haslo a Chór Nauczycieli sú na vysokej umelco-technickej úrovni. Pri UV PZKO pôsobí bábkové divadlo Bajka, ktorého vysokú úroveň mohli obdivovať prednedávnom v Pol-

Velmi intenzívna je osvetová posobnosť PZKO. Ročne usporiadáva viac ako 300 prednášok, diskusných večierkov a stretnutí. Prednášajú významné odborníci.

V rámci literárno-umeleckej sekcie UV PZKO pôsobia asi 70 umelci v literárnej, výtvarnej a hudobnej skupine. Sú medzi nimi aj členovia tvorcov sväzov ČSSR ako napr. Henryk Jasieczek, Gustaw Przeczek i Adam Wawros — spisovatelia, Franciszek Swider, Gustaw Nowak a Władysław Cejnar — výtvarníci, architekt inž. Bronisław Firla a hudobný skladateľ Paweł Kaleta. Stanisław Nemeth je vedúcim oddelenia KV KSC v Ostrave, Władysław Delong filmovým režisérom v Prahe.

Z 20 tisíc členov PZKO, 8 tisíc číže plných 40% aktívne pracuje v súboroch, zaujímavých krúžkoch, kluboch a v prácach UV PZKO.

Vďaka stále sa upevňujúcej spolupráci medzi Poľskom a ČSSR, ktorá nam vytvorila podmienky slobodného rozvoja, v rámci RVHP, hospodárske styky severo-moravského kraja s katowickým vojvodstvom začinajú byť intenzívnejšie, ako so susedným juho-moravským krajom (Brno). Nám pripadá — končí svoj článok Jan Rusnok — hrdá úloha svojho druha mostu medzi dvoma bratskými krajinami.

Kalendár

Východ

1. apríla
15. apríla

SLNCA

5.hod.12.min.
4.hod.41.min.

Západ

18.hod.09.min.
18.hod.33.min.

MESIACA

1. apríla	12.hod.21.min.	4.hod.05.min.
15. apríla	3.hod.33.min.	12.hod.19.min.

Plný mesiac 5.IV.
Posledná štvrt 12.IV.
Nový mesiac 20.IV.
Prvá štvrt 26.IV.

P	W	S	C	P	S	N
				1	2	3
4	5	6	7	11	8	9
10	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

PRÍSLOVIA

Suchý apríl nedáva nádej na dobrú úrodu.
Kto seje jarinu po Vojtechu, lepšie, aby si ju nechal v mechu.
Mokrý apríl, rok nebude hladný.
Ak kukučka zakuká v zelenom háji, očakávaj dobrú úrodu.
Apríl džádivý, úrodam priaznivý.
Ak je v apríli mnoho vetrov, možno sa tešiť plným stodolám.

HUMOR

— Anička, keď rozrežeme zemiak na dve časti, každú polovicu zase na dve časti a každú štvrtinu opäť na dve časti, čo dostaneme?
— No, súdruh učiteľ... zemiakový šalát.

* * *

Mladý básnik sa zveruje priateľovi, tiež básnikovi: Hrozný život. Písem, písem, a nikt nekupuje moje knihy... Mám dojem, že z písania už vonkorom nemožno vyžiť!

„A ja predsa len žiem z neho“, dokazoval druhý.

„Ako prosím ta?“
„Písem rodičom!“

* * *

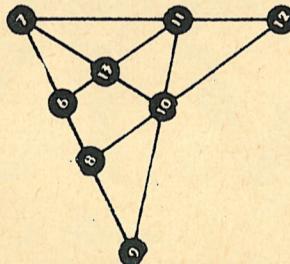
Stalo sa v hlbokej džungli. Eudožrút pristúpil k obeti, pripravenej do kotla, a pýta sa:

— Vaše meno, pane?
— Neumann, ale na čo to potrebujete vedieť?

— Musím predsa zostaviť menu...

HÁDANKY

ROZLUŠTENIE HÁDANIEK Z Č. 3/66

1. Pre súčet 12 bolo niekoľko riešení, napríklad 5-7-0, 1-3-8, 6-2-4. 2. Stalo sa na Jozefa: Jednalo sa o dedečka, otca a syna. Zodpovieš: 1. Aurora, 2. SSSR, r. 1961, Jurij Gagarin 3. Luna 9. Odmeny vylosovali: St. Ceremuga — Rabka, M. Košutová — Jablonka, J. Lojek — Krempechy, A. Molitovský — Kacwin, J. Vaňharová — Piekieňák, J. Kolodziej — N. Biala.

PODÍVUHODNÉ AKVÁRIUM

Pociťte si svoj bystrorak a určite čo je v našom akváriu. Vo voľnej chvíliku si ho môžete aj pekne vyfarbiť.

Rozluštenie zasielajte do 20.IV. tr.

RADY ♦ PORADY ♦ RADY ♦ PORADY ♦ RADY

PODATKI Z TYTUŁU PROWADZENIA PASIEK

Czytelnik nasz z Jabłonki zapytuje, czy jest zobowiązany do opłacania podatków z tytułu prowadzenia pszczelarstwa. W związku z tym odpowiadamy:

Dekret z dnia 26 października 1950 r. o zobowiązaniach podatkowych (Dz. U. z 1950 r. Nr. 49 poz. 452 z 1959 r. Nr. 11 poz. 61 — z 1960 r. Nr. 51 poz. 300 i z 1961 r. Nr. 33 poz. 166) uprawnił Ministra Finansów w art. 3 ust. 1 do

PRAWNIK

zarządzania zaniechania ustanawiania zobowiązań podatkowych w całości lub w części jeżeli sprawą jest małej wagi lub szczególnie okoliczności tego wymagają.

Z powyższego upoważnienia dekretu Minister Finansów skorzystał odnośnie zobowiązań podatkowych w zakresie podatków obrotowego i dochodowego

wego z tytułu prowadzenia pasiek w zarządzeniu z dnia 12 marca 1962 r. (Monitor Polski Nr. 5 poz. 38) Minister Finansów przedłużał okres zwolnienia od obciążenia płatienia powyższych podatków oraz uzyskiwania karty rejestracyjnej z tytułu prowadzenia pasiek do końca 1970 r.

Osoby prowadzące pasieki nie są zobowiązane zatem do końca 1970 r. do wykupowania kart rejestracyjnych oraz opłacania podatków obrotowego i dochodowego z tego tytułu.

Mec. W. FERFET

RÓŻYCE JAGNIAT

Wbrew utartym pojęciom, wleśkowiec różyczki jest chrobotowcze również i dla jagniąt i wywołuje u nich zarówno pojedyńcze jak też i masowe schorzenie. Czasem, równocześnie z jagniętami zchorowują maciorki, najczęściej jednak różyczki występują tylko u jagniąt.

Drogi zakażenia jagnięcia mogą być różne. Najczęściej zakażają się one drogą pokarmową, stykając się z ziemią i ściółką zakażoną bakteriami różyczki. Im bliższy jest kontakt jagniąt ze świńiami, tym większa istnieje możliwość zakażenia. Jagnięta zakażają się również drogą pępowinową. Wtedy zazwyczaj występuje zapalenie pępowiny na tle różyczki. Różyczka jagniąt występuje w postaci ostrej i przewlekłej. Jagnięta zapadają

LEKARZ WETERYNARII

na chorobę zarówno w pierwszych dniach życia, jak też i w wieku późniejszym. Schorzenie wybuchu nagle przy wysokiej temperaturze 40,8–41,5°, występuje posmutnienie, niechęć do ssania, z oczu i nosa wycieka płyn śluzowy. W ostrym przebiegu często nie ma innych objawów i jagnięta szybko giną, najdalej po kilkunastu godzinach. Przy nieco dłuższej trwającej przebiegu stwierdzić można zapalenie płuc. Występuje wówczas duszność, zsinienie błon śluzowych, przyspieszenie oddychu i tężna. W postaci przewlekłej zaatakowane są przede wszystkim stawy, dając

obraz typowej kulawki. Zajęte stawy są obrzękle, bolesne i gorące. Najczęściej zajęty jest staw skokowy, czasem choroba obejmuje kilka stawów. Jagnięta kuleją, bądź też zupełnie nie wstają i bardzo szybko chudną. Skoro do stawów dostaną się bakterie ropne, zapalenie przybiera charakter ropny. Niektóre jagnięta nawet kilka tygodni chorują i mogą się poprawić wykazując nieodwracalne zesztywnienie stawów. Postać przewlekła kończy się zazwyczaj śmiercią.

Leczenie różyczki jagniąt daje pomyślne wyniki i powinno być jak najwcześniej zastosowane. Leczniczo stosuje się przede wszystkim wysokowartościową surowicę przeciw różyczce w ilości 20–40 ml. Po zastosowaniu surowicy temperatura spada i w krótkim czasie poprawia się stan o-

gólny. Leczenie można uzupełnić przez wprowadzanie penicyliny przez 1–2 dni po 10.000 j na 5 kg żywnej wagi dzieląc na porcje stosowane co 3 godziny. W przewlekłych postaciach różyczki, przebiegających wśród zapalenia stawów lub płuc, należy koniecznie prócz surowicy podawać penicylinę. Wnika ona lepiej w głębi tkanek i dostaje się do jam śluzowych, do ognisk zapalnych w płucach niszcząc zarazek różyczki.

Zapobieganie różyczce jagniąt polega na wcześnieym odosobnieniu jagniąt chorych, oraz na masowym zapobiegawczym stosowaniu surowicy przeciw różyczce. W owczarni zakażonej szczepi się wszystkie jagnięta, zarówno oseski, jak już odstawione, surowicą w dawkach 5–15 ml.

Dr HENRYK MĄCZKA

KÁVOVÁ TORTA

Rozpočet pre viac osôb: 10 vajec, 22 dkg cukru, 22 dkg múky, 2 dkg mletej kávy, citrónová kôra, 2 dkg masla, 1 dkg masla na vymästenie formy, 1/2 dkg strúhanky na posypanie formy. Plnka: 35 dkg masla, 25 dkg cukru, 1 žltok, 1 dl mlieka, vanilka, 1 dkg margarinu.

Žltky vymiešame s polovicou práškového cukru a s citrónovou kôrou. Pridáme k nim karamel pripravený z jednej tretiny zvyšujúceho cukru, ktorý sme trošku zaliali vodom. Do žltkov vymiešame z bielkov a zo zvyšku cukru ušľahaňu tuhý sneh. Za stáleho miešania pridáme múku zmiešanú s jemne pomletou zrnkovou kávou a rozpustené maslo. Masu vylejeme do maslom vymästenej a strúhankou posypanej formy a pečieme v stredne teplej rúre. Plnka: V 1/4 dl studeného mlieka rozhabarkujeme margarin a žltko a za stáleho miešania vlejeme do vriaceho zvyšku mlieka, v ktorom sa vari vanilka. Do vych-

ZUZKA VARI

ladnutého krému vsypeme práškový cukor, pridáme maslo a miešame, až sa utvorí pena. Plnkou plníme rozrezanú tortu.

KAKAOVÉ REZY

Rozpočet pre viac osôb: 7 dkg masla, 10 dkg cukru, 1 vajce, 1 1/2 dkg kakao, 25 dkg múky, 5 dkg orechov, 1 prášok do pečiva, 1/4 litra mlieka, 1/2 dkg múky, 1 dkg masla, 8 dkg marmelády. Poleva: 15 dkg práškového cukru, 2 lyžice vody, z 1/2 citróna šťava.

Maslo vymiešame s práškovým cukrom a vajcom. Potom pridáme kakao, múku, prášok do pečiva, mleté orechy a mlieko. Všetko dobre premiešame a na plechu posypanom maslom a múkou rozmiešame asi na hrúbku 2 cm. Upečené potrieme marmeládou a polejeme

polevou. Rezy upečieme v stredne teplej rúre.

Poleva (Tadevá): Cukor miešame s vriacou vodou a citrónovou šťavou asi 10 minút.

ŠĽAHANÁ BÁBOVKA

Rozpočet pre viac osôb: 18 dkg kryštálového cukru, 5 vajec, 18 dkg krupicovej múky, citrónová kôra, 1 dkg masla na formu, 1 dkg cukru na posypanie.

Celé vajcia s kryštálovým cukrom šľaháme až do zhustnutia asi 1/4 hodiny. Potom pridáme citrónovú kôru a krupicovú múku, žlahka zamiešame a dáme piec do maslom vymästenej bábovkej formy. Upečenú bábovku posypeme cukrom. Pečieme ju v stredne teplej rúre.

MEDOVÝ MREŽOVNÍK

Rozpočet pre viac osôb: 50 dkg múky, 20 dkg cukru, 1 vajce, 10 dkg tuku, 1 lyžička jedlej sôdy, 1 lyžička zomletej škorice, 2 lyžice zohratieho medu, 3 lyžice mlieka, citrónová kôra, lekvár.

To preosiatej mýky pridáme cukor, jedlú sódu, citrónovú kôru, tuk rozdrobíme do mýky, primiešame žltok, mlieko, med a vypracujeme cesto. Rozdelíme na 2 diely. Jeden diel vyvalkáme a prenesieme na plech, potrieme lekvárom a z druhého dielu formujeme pruhy, ktoré pokladieme na seba kolmo alebo v podobe kosoštvorcov.

PÍSKÓTOVÁ ROLADA

Rozpočet pre viac osôb: 2 žltky, z 2 bielkov sneh, 6 dkg cukru, 6 dkg múky, 1 dkg masti, 1/2 dkg múky, 10 dkg marmelády, 1 dkg cukru na posypanie.

Žltky miešame s cukrom, až sa utvorí pena. Žlahka zmiešame tuhý sneh a múku. Na vymästený a mukou pospaný plech roztrieme cesto na hrúbku 1 cm a dáme piec do stredne teplej rúry. Upečené ešte za horúca potrieme lekvárom a stočíme. Posypeme cukrom alebo polejeme čokoládovou polevou.

NEVIETE AKO SI PORADIŤ V RÓZNÝCH ŤAŽKOSTIACH A ZNEPOKOJUJÚCICH VÁS ZÁLEŽITOSTIACH? PÍSTE NÁM NA ADRESU: REDAKCIA „ŽIVOT“ — WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37, I p. NA OTÁZKY BUDEME ODPOVEDAŤ V TLAČI A PÍSMENNE.

ZIVOT CZASOPISM SPOŁECZNO KULTURALNE

Czechosłowackiego Stowarzyszenia Kulturalnego Redaguje Kolegium. Redaktor Naczelný — Adam Chalupec. — Z-ca Red. Nacz. — Marian Kaśkiewicz. Opracowanie graficzne — Kinga Skočinska. Opracowanie techniczne — Jerzy Nocuń. Nadesłanych rękopisów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca. Wydawca: Wydawnictwo „PRASA KRAJOWA” RSW „PRASA”, Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

ADRES REDAKCJI: WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 37. TEL: 21-15-41, 28-22-81.
Zamówienia i przedpisy na prenumeratę przyjmują do dnia 10 miesiąca poprzedzającego kwartał — urzędy pocztowe, listonosze i placówki „RUCHU”. Można również zaprenumerować pismo dokonując wpłaty na konto PKO nr 1-6-100024 CKPIW „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23 Ceny prenumerat: kwart: 3 zł., półrocza: 6 zł., roczna 12 zł. Prenumerata za granicą o 40% wyższa, Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuję Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23, nr konta PKO 1-6-100024 nr tel. 20-46-88. Egzemplarze numerów zdecentralizowanych można nabyc w Punktach Wysyłkowych Prasy Archiwaliowej „Ruch”, Warszawa, ul. Nowomiejska 15/17, konto PKO Nr 114-6-700041 VII O/M Warszawa.

